БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 146 (8053)
ИЮНИИН 22
ПЯТНИЦА
1956 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

СОВЕТСКЭ СОЮЗ ЮГОСЛАВИ ХОЁРОЙ ХАНИ БАРИСААНДА ЗОРЮУЛАГДАҺАН МИТИНГ

Советскэ Союз Югослави хоёрой хани барисаанда зорюулагдаһан митинг июниин 19-дэ Москвада, «Динамо» гэжэ Центральна стадион дээрэ болобо. Столицын ажалшад—предприятинууд болон барилгануудай хүдэлмэришэд, Московско областиин колхозно таряашадай түлөөлэгшэд, культура ба наукын ажал-ябуулагшад, студентнэр, Советскэ Армиин сэрэгшэд стадионой трибунануудые эзэлбэ. Бүхы дээрээ стадион дээрэ 80 гара мянган хүн суглараа. Митинг радиогоор ба московско телевиденеэр дамжуулагдаа.

Стадионой трибунанууд ФНРЮ-гэй, СССР-эй гүрэнэй тугуудаар, «Советскэ Союзай, Югославиин арадуудай ахадүүгэй эбдэршэгүй хани барисаан, харилсаа холбоон мандаха болтогой!», «Социализм байгуулжа байгаа Югославиин Арадай Федеративна Республикын арадуудта ахадүүгэй амар мэндэ!», «Коммунизм байгуулжа байгаа агуу ехэ советскэ арад мандаха болтогой!» гэжэ улаан бүдүүд дээрэ бэшэгдэһэн лозунгнуудаар шэмэглэгдэнхэй байба.

Югославиин Арадай Федеративна Республикын хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадай Советскэ Союзда ерэһэн ушар хадаа Советскэ Союзай Югославиин арадуудай ахадүүгэй эбдэршэгүй хани барисаатайе, уласхоорондын түгшүүрилтэ байдал һуларуулха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалан бэхижүүлхэ гэһэн тэдээнэй хэлбэришэгүйгөөр эрмэлзэжэ байдагые эли тодоор харуулһан байна.

Үдэшын 5 час. Стадионой Центральна ложодо нүхэд Иосип Броз Тито, К. Е. Ворошилов, Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, А. И. Кириченко, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, Н. С. Хрущев, Г. К. Жуков, Л. И. Брежнев, Н. А. Мухитдинов, Е. А. Фурцева, М. Н. Шверник, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, П. Н. Поспелов, Союзна гүйсэдхэхэ вечын Түрүүлэгшын орлогшо Эдвард Кардель, Гадаадын хэрэгүүдэй талаар Гүрэнэй секретарь Коча Попович, Союзна гүйсэдхэхэ вечын гэшүүн Миялко Тодорович, Хорватиин Арадай Республикын Гүйсэдхэхэ вечын Түрүүлэгшэ Яков Блажевич болон Югославска правительственна делегациин бусад гэшүүд гарана.

Трибуна дээгүүр байгаашад булдаа һууринуудһаа бодожо, «Ура!» хашхаралдан, Югославиин ба Советскэ гүрэнэй хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадые нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Пионернүүд тэдээндэ сэсэгүүдые барюулба.

ФНРЮ-һээ Советскэ Союзда байдаг Посол Велько Мичунович, СССР-һээ Югославида байдаг Посол Н. П. Фирюбин, мүн тэрэшэлэн гадаадын гүрэнүүдһээ Москвада байдаг дипломатическа түлөөлэлгын газарнуудай толгойлогшонор митингдэ байлсаба.

Ажалшадай депутадуудай Московско городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Н. И. Бобровников митингые нээгээ. Тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

Нүхэдүүд!

Югославиин Арадай Федеративна Республикын правительственна делегаци Советскэ правительствын уряалаар ерээд, манай орон дотор хоёр неделиһээ үлүү айлшалжа байна. Манай митингдэ хабаадажа байгаа Президент нүхэр Иосип Броз Тито түрүүтэй Югославиин правительственна делегацие Москвагай ажалшадай үмэнэһөө халуунаар амаршалхыемни зүбшөөгыт (**Нэрьемэ альга ташалга. «Ура!» хашхарба**).

Нэгэ жэлэй урда тээ Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд Югославиин Арадай Федеративна Республикада ошожо, Югославиин правительствотай хэлсээ хэһэнэйнь эсэстэ Белградска декларацида гар табигдаһан байна. Энэ деклараци советскэ ба югославска арадуудай харилсаае түргэнөөр һайжаруулха, хани барисааень дахинаа һэргээхэ бата бэхи үндэһэ һуури боложо үгөө.

Югославиин правительственна делегациин манай орондо ерэһэн ушар хадаа манай арадуудай хани барисаае, харилсаа холбоое бэхижүүлхэ зам дээрэ саашанхи алхэм боложо үгэбэ.

Олон зуугаад мянган москвагайхид Югославиин эрхэ сүлөөдэ дуратай арадууд тушаа хани барисаанай халуун мэдэрэлтэй байһанаа харуулан, манай ахадүү югославска арадай түлөөлэгшэдые үнэн зүрхэнһөө амаршалаа.

Манай айлшад предприятинууд болон барилганууд дээгүүр ябаһан, Московско гүрэнэй университедтэ ошоһон, столицын үзэсхэлэн һайхан газарнуудтай танилсаһан, москвагайхидтай уулзаһан байна. Тиин эдэ уулзалтанууд хаа хаанагүй советско-югославска хани барисаае харуулһан сэдьхэл хүдэлгэмэ демонстраци болоһон байна. Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэд Югославиин баатарлиг арадта хани барисаанай ба ахадүүгэй мэдэрэлые үнэн зүрхэнһөө үшөө дахин мэдүүлхын тулада мүнөөдэр эндэ сугларба. (**Альга ташалга**).

Советскэ Союзай, Югославиин хани барисаанда зорюулагдаһан митингые нээгдэһэндэ соносхоноб.

***

ФНРЮ-гэй ба СССР-эй Гүрэнэй гимннүүд һүр жабхалантайгаар сууряатана.

«Серп и молот» гэжэ заводой хүдэлмэришэн М. И. Леоновто үгэ үгтэнэ.

Нүхэр М. И. ЛЕОНОВОЙ хэлэһэн үгэ

Нүхэдүүд!

Мүнөөдэр Советскэ Союзай ба Югославиин арадуудай хани барисаанда зорюулагдаһан митингдэ Москвагай ажалшад ехэ, баярта һайндэртэ ерэһэндэл адляар сугларба.

Нүхэдүүд! Бидэнэрэй дунда байһа манай хүндэтэ айлшадые: нүхэр Тито болон Югославска правительственна делегациин бусад гэшүүдые митингдэ хабаадагшадай нэрэһөө, Москвагай бүхы ажалшадай үмэнэһөө халуунаар амаршалаад, тэдээнээр дамжуулан манай түрэл, ахадүү югославска арадта халуун баяр хүргэхыемни хүдэлмэришэн-металлург намда зүбшөөгыт. (**Альга ташалга**).

Хүндэтэ нүхэр Тито! Хүндэтэ ханинар!

Манай орондо ерэһэндэтнай, манай Эхэ ороной олон городууд болон тосхонуудаар ябажа, советскэ хүнүүдэй ажабайдалтай, ажал хэрэгтэй һайса танилсаһандатнай бидэнэр үнэн сэдьхэлһээ баярлабабди.

Советскэ хүнүүдэй эгээ арюун һайхан хүсэл эрмэлзэлгэдэ таарама политика ябуулжа байдаг өөрынгөө инаг түрэл Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро манай арад коммунизмын замаар урагшаа итгэлтэйгээр дабшажа ябана, зургаадахи табанжэлэй түсэбые бодото байдал дээрэ амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Коммунистическэ партиин XX съездһээ хойшо тон бага саг үнгэрөө. Гэбэшье, советскэ арад тушаа анхарал оролдолгоор нэбтэрһэн тэрээнэй шиидхэбэринүүдэй бодотоор бэелүүлэгдэжэ байхыень хаража байнабди. Һайндэрэй ба амаралтын үдэрэй урда үдэрнүүдтэ хүдэлмэриин үдэрые хорооходо тухай правительствын тогтоол, һуралсалай түлөөһые болюулга, гүрэнэй пенси тухай хуулиин проект болон һүүлэй үедэ абтаһан бусад тогтоолнууд хадаа арадай ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлхэ, тэрээнэй ажана байдалые һайжаруулха тушаа манай парти, правительствын саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргажа байдагые харуулна. Эдэ бүгэдэ советскэ хүнүүдые баярлуулжа, бидэнэртэ шэнэ хүсэ түрүүлнэ, аша үрэ ехэтэй ажалда зоригжуулна.

«Серп и молот» гэжэ московско заводто би 26 жэл соо хүдэлмэрилжэ байнаб. Тиин партиин XX съездһээ һүүлээр манай коллектив ажалай тон ехэ дэбжэлтэтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна. Эды ехэ дэбжэлтые урдань хэзээшье хараагүйб.

Уданшьегүй манай орон дэлхэй дээрэ эгээ баян болохол.

Шэнэ социалистическэ Югославиие байгуулгада югославска арадай түйлаһан амжалта бидэнэрые мүн лэ тон ехээр баярлуулна. Бата бэхи ба үни удаан оршохо эб найрамдалай түлөө, арадуудай хани барисаанай түлөө тэмсэлдэ бидэнэр нэгэн эрмэлзэлгэтэйбди. Советскэ Союз Югослави хоёрой ахадүүгэй эбдэршэгүй хани барисаан манай арадуудай аша туһада ба зол жаргалай түлөө улам бүри бэхижэн хүгжэжэ байг лэ! Энэ хани барисаан бата бэхи ба үни удаан оршохо эб найрамдалай түлөө, демократиин түлөө, социализмын түлөө тэмсэлдэнь бүхы оронуудай ажалшадай ахадүүгэй холбоое үргэдхэн бэхижүүлхэ хэрэгтэ манай амжалтые арьбадхажа үгэхэ байна.

Хүндэтэ нүхэр Тито, хүндэтэ ханинар! Югославска арадта ахадүүгэй халуун баяр бидэнэрэй, москвагайхидай хүргэжэ байһыемнай, социализм байгуулгада шэнэ амжалта түйлахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ байһыемнай дамжуулыт. (**Нэрьемэ альга ташалга**).

Советскэ, югославска арадуудай ахадүүгэй эбдэршэгүй хани барисаан хэтэ мүнхэдөө мандаха болтогой! (**Нэрьемэ альга ташалга**).

Советскэ арад тушаа анхарал оролдолгынь түлөө, эб найрамдал бэхижүүлгэдэ, арадуудай хани барисаае бэхижүүлгэдэ зорюулагдаһан, ленинскэ сэсэн мэргэн гадаадын политикынь түлөө инаг түрэл Советскэ правительствода, Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ бүгэдэарадай агуу ехэ баяр хүргэе! (**Нэрьемэ альга ташалга**).

***

Удаань Московско гүрэнэй университедэй ректор академик И. Г. Петровскидо үгэ үгтэнэ.

Академик И. Г. ПЕТРОВСКИИН хэлэһэн үгэ

Нүхэдүүд! Мүнөөдэр Советскэ Союзай, Югославиин Арадай Федеративна Республикын арадуудай хани барисаанай энэ митингдэ бидэнэр бултадаа эгээ һайн һайхан һанал бодолтойгоор сугларбабди. Манай ороной ба Югославиин арадууд хани барисаанай харгы зам дээрэ үни хада уулзаһан юм. Ородууд ба югославска сэрэгшэд гадаадын булимтарагшадта эсэргүүсэн мүр мүрөө зэргэлэн, нэгэнтэ бэшэ хамтадаа тэмсэһэн юм. Хамтын дайсан фашизмда эсэргүү тэмсэл дундуур манай арадуудай хани барисаан түйлай ехэ хүсэлэлгэ гаргалгаар ба хүндэ хохидолоор гаргагдан бэхижүүлэгдэһэн байна. Мүнөө бидэнэр нүхэр Тито толгойлогшотой югославска правительственна делегацие өөрынгөө орон дотор айлшалуулжа байхадаа холодоһонойнгоо һүүлээр ахадүүнэрэй уулзаашадал адли һайн һайхан мэдэрэлтэй байнабди. Манай зүрхэ сэдьхэлдэ ойрын Югославида нүхэд Булганинай, Хрущевой ошожо ерэһэнһээ хойшо оройдоо жэл үнгэрөө. Теэд энэ аяншалгын үрэ дүнгынь хэдын шэнээн ехэб! Үнгэрһэн жэлэй турша соо манай гүрэнүүдэй нилээд ойртолсоһые мүнөө хэншье арсажа шадахагүй. Манай хани барисаае үгы болоо гэжэ яаралтайгаар соносхоһон, манай оронуудай хоорондын харилсаанай саг зуура муудаһые һамбаашалха гэжэ һэдэһэн уласхоорондын хархисуудай найдабаринь бүрин гүйсэд буруу һүрөө.

Таниие, нүхэр Тито, Танай нүхэдые манай ороной арадуудай үнэн һайхан сэдьхэлһээ угтаһан ябадал хадаа ахадүү югославска арадта советскэ арадай тон гүнзэгыгөөр үнэн сэдьхэлһээ, хани ёһоор талархажа байһые харуулна. Мүн лэ тиимэ үнэн һайхан сэдьхэлтэйгээр Московско гүрэнэй университедэй эрдэмтэдэй ба студентнэрэй коллектив таанарые угтаһан байна.

Хүндэтэ нүхэр Тито, хүндэтэ ханинар! Таанарай Советскэ Союзда ерэһэн ушар хадаа ахадүү хоёр арадай хани барисаае хүгжөөн бэхижүүлхэ зам дээрэ шэнэ алхам болоно. Югославска ба Советскэ гүрэнэй ажал-ябуулагшадай хэжэ байһан хэлсээнэй Советскэ Союз Югослави хоёрой хани ёһоной харилсаае саашадань үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ хэрэгтэ шухала шата боложо, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлгэдэ туһалха байһаниинь найдамтай.

Манай арад өөрынгөө Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр коммунизм байгуулжа байна. Энэ зохёон байгуулхы хүдэлмэридэ советскэ эрдэмтэд ехэ зоригтойгоор хабаадана. Советскэ Союз дотор наукын бүхы һалбаринуудта ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Атомай хүсые амгалан ажалда хэрэглэхэ талаар советскэ эрдэмтэдэй түйлалта бүхы дэлхэйдэ һайшаагдаа. Дэлхэй дээрэхи эгээ түрүүшын атомна электростанциин манай орон дотор баригдаһандань советскэ хүнүүд омогорхохо ёһоороо омогорхоно. Хүсэ ехэтэй шэнэ атомна электростанцинууд баригдаха гэжэ зургаадахи табанжэлэй түсэб тушаа Директивэнүүд дотор хараалагданхай. Советскэ наука, хүн бүхэнэй ажал эб найрамдалай ба хүгжэлтын хэрэгтэ, коммунизм байгуулгын агуу ехэ хэрэгтэ зорюулагдана гэжэ мэдэрэн ажаллахада һайн һайханшье, баярламааршье байна.

Бусад оронуудай эрдэмтэдтэй советскэ эрдэмтэдэй научна холбоо барисаан жэлһээ жэлдэ үргэдэнэ. Югославиин эрдэмтэдтэйшье иимэ холбоо барисаан үргэдэжэ байна. Ядерна физикые хүгжөөхэ ба шэнжэлхэ, атомай хүсые амгалан ажалда хэрэглэхэ, туршалгын атомна реакторые ФНРЮ дотор бариха талаар харилсан ажаллаха гэһэн хэлсээн Советскэ Союз Югослави хоёрой хоорондо һаяхан баталагдаа. Энэ хэлсээе үнэн зүрхэнһөө һайшаанабди, манай арадуудай хани барисаанай бэхижэхэтэй хамта манай экономическа, культурна ба научна холбоо барисаан хүгжэхэ байха гэжэ найданабди. Зохёон байгуулхы ажалдаа, шэнэ Югославиие байгуулгадаа, социализм байгуулгадаа бүри ехэ амжалта түйлахыень югославска арадта үнэн сэдьхэлһээ хүсэнэбди.

Югославска ба советскэ арадуудай хэтэ мүнхын, эбдэршэгүй хани барисаан мандажа, бэхижэжэ байг лэ! (**Альга ташалга**).

***

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущев митингдэ хабаадагшадта нэрьемэ альга ташалгаар угтагдан үгэ хэлээ.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ үгэ

Нүхэдүүд! Югославска эрхим ханинартаяа дахин нэгэ уулзахын тулада мүнөөдэр эндэ сугларaa гээшэбди.

Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент, Югославиин коммунистнуудай Союзай Центральна Комитедэй генеральна секретарь, манай хани нүхэр Иосип Броз Тито, Танда, нүхэд Эдвард Кардель, Коча Попович, Миялко Тодорович, Яков Блажевич таанадта, манай югославска нүхэд болохо та бүгэдэдэ баяр хүргэхэ байһандаа үнэн сэдьхэлһээ баясанабди. (**Удаан альга ташалга**).

Эрэлхэг зүрхэтэй баатарнуудай ба эсэшэ сусашагүй ажалшадай орон, дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ хамтын дайсадта эсэргүүгээр сугтаа тэмсэхэ зуураа, адхаруулһан шуһанай, шэнэ, социалистическэ юртэмсэ дэлхэйе байгуулгада зорюулагдаһан шэн зоригто ажалай холбоогоор маниие нэгэдүүлһэн ороной—ахадүү Югославиин арадуудта та бүгэдөөр дамжуулан үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэбди.

Югославиин арадуудта советскэ хүнүүдэй али зэргын һайшаалтайгаар, али зэргын ехэ ахадүүгэй инаг дуратайгаар хандадаг байһыень югославска ханинарнай Советскэ Союзда байха зуураа, ябаһан лэ газартаа үзэһэн, хараһан байнал. Тиигээд тиимэ байханшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, Советскэ Союз гээшэмнай социализмын замые хүн түрэлтэндэ эгээн түрүүн гаргажа үгэһэн тон түрүүшын орон байнал. Мүнөө болоходо энэ замаар олон ороной арадууд дабшажа ябана. Югославиин Арадай Федеративна Республика социализмые баһал амжалтатайгаар байгуулжа байна. Тиигээд бидэнэр хадаа энэ агуу ехэ, арюун нангин хэрэгтээ али бүхы амжалтануудые түйлахыень Югославиин баатар хүдэлмэришэн ангида, ажалша таряашадта, интеллигенцидэ үнэн зүрхэнһөөн хүсэнэбди. (**Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга**).

Манай гүрэнүүдэй арадуудай хоорондохи угта харилсаанууд һая бии болоһон бэшэ, харин тэдэ харилсаанууд түүхын үни заяанай уг үндэһэтэй юумэл. Олон зуун жэлэй туршада манай арадууд бэе бэедээ ахадүүгэй ёһоор, эбтэ ёһоор хандадаг байжа, хамтынгаа дайсанда эсэргүүгээр оло дахин сугтаа тэмсэһэн байхал.

Манай орон дотор Агуу ехэ Октябрьска революциин илаһанай һүүлээр, мүн Югославида Коммунистическэ партиин байгуулагдажа, сүлөөрэлгынгөө түлөө ажалшан зоной тэмсэлые ударидажа эхилһэнһээнь хойшо манай арадуудай хоорондохи хани барисаан илангаяа ехээр хүгжэһэн ба бэхижэһэн байна. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ манай оронуудай арадуудай хамтын тэмсэл соогуур энэ хани барисаан бүри ехээр хатуужан бэхижээ һэн. «Советскэ Союзай тэмсэл хадаа, танай өөһэдынтнай тэмсэл гээшэ, юуб гэбэл, Советскэ Союз хадаа таанарые дарлажа байгаа дайсанай урдаһаа тэмсэжэ байна гээшэ» гэжэ Югославиин арадуудта хандажа, Югославиин компартиин Центральна Комитедэй Советскэ Союзда фашистска дээрэмшэдэй добтолжо ороһон түрүүшын үдэртэ мэдүүлһыень бидэнэр һанажа байдагбди.

Манай оронуудай арадууд хамтынгаа дайсанда эсэргүүгээр шэн зоригтойгоор тэмсэһэн байна. Гитлеровскэ Германи болбол Европын хэдэ хэдэн оронуудые добтолон эзэлһэнэйнгээ һүүлээр, СССР-эй арадуудые богоолшолхо, дэлхэйн эзэн болохо зорилготойгоор хамаг хүсэеэ бүхыдэнь Советскэ Союзые дараха һанаатайгаар шэглүүлһэн байгаа. Советскэ арад ба тэрээнэй Арминь өөрынгөө баатар тэмсэлээр фашистска булимтарагшадые хяа бута сохихо хамтын хэрэгтэ ехэ гэгшын туһа нэмэри хэһэн байгаа. Советскэ арад болбол фашистска шунахай дээрэмшэдтэ эсэргүүсэн эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ, дайсанай гол хүсэнүүдые һаатуулан барижа, үлхи сохижо байһан юм. Эгээл энэнь гитлеровецүүдэй эзэмдэһэн оронуудта фашистска эзэмдэгшэдтэ эсэргүү тэмсэл эмхидхэхэ зохид эрхэ байдал бии болгоо һэн. Энэ эрхэ байдалые Югославиин компарти илангаяа һайнаар һамбаашалан хэрэглэжэ, баатарлиг хүдэлмэри эмхидхэн ябуулһан байна.

Югославиин коммунистнууд болбол фашистска богоолшологшодто эсэргүүгээр, Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалай түлөө арад зонойнгоо эрэлхэг зоригто тэмсэлые толгойлон ударидаһан байгаа. Югославиин компарти хүдэлмэришэдые, ажалша таряашад ба интеллигенциие эмхидхэн жагсаагаад, тэдэниие ударидан ябажа, партизанска отрядуудые байгуулаад, һүүлээрнь саг үргэлжын арми эмхидхэн бии болгожо, фашистнуудта эсэргүү тэмсэлые үргэн фронтоор ябуулаа һэн. Югославиин арадуудай баатар тэмсэл тухай, арадай-сүлөөрэлгын армиин хатуу зоригтой, эрэлхэг ба алдарта габьянууд тухай мэдээсэл бүхэниие советскэ арад тон ехээр баясан дууладаг байһан юм. Югославска арад болбол Коммунистическэ партиингаа ударидалгаар, нүхэр Титын хүтэлбэри доро эрхэ сүлөөгөө буу зэбсэг барин дайшалан оложо, манай хамтын дайсадые бута сохихо нангин хэрэгтэ ехэ туһа хүргэһэн байна.

Нүхэдүүд! 1948 ондо муудаһан советско-югославска харилсаануудые һөөргэнь һайжаруулха эрид шууд хэмжээнүүдые нёдондо жэлдэ КПСС-эй ЦК, Советскэ правительство абаһан байгаа. Энэ талаар бидэнэр өөһэдөө үүсхэл гаргажа, манай оронуудай хоорондохи харилсаае таатай зохид болгохын, Советскэ Союзай ба Югославиин арадуудай хоорондохи хани барисаае дахин һэргээхын тула Югослави ошоо һэмди. Югославиин хүтэлбэрилэгшэд хадаа манай оронуудай хоорондохи үни заяанай заншалта хани барисаае дахин һэргээхэ гэһэн үнэн зүрхэнэй хүсэлые дэмжэһэн байгаа. Эбтэ хани барисаагаа дахин һэргээн хүгжөөлгэдэ Югославииншье, Советскэ Союзайшье хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай хүсэл зоригто бүримүһэн таараладаһан байнал. Юуб гэхэдэ, энэнь бүгэдэниитын эб найрамдалда, социализмын хүгжэхэ хэрэгтэ туһалха байна бшуу. Гэхын хажуугаар, советско-югославска харилсаануудые таатай зохид болгоһон, үндэһөөрнь һайжаруулһан ушар, тэрэшэлэн Югославиин ба арадай демократиин оронуудай хоорондохи хани барисаае дахин һэргээһэн ушар Европодохи оршон байдалые нилээдшье һайжаруулаа, уласхоорондын байдалда бүхыдэнь ехэ һайн нүлөө үзүүлһэн байна.

Манай оронуудай хоорондохи хани барисаае лам саашадань һайжаруулха тушаа Белградта түйлагдаһан хэлсээе бэелүүлхын тула мүнөө

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент И. Броз Тито, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь Н. С. Хрущев, СССР-Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо А. И. Микоян болон тэдээнтэй хамта ябагшад Ставропольско хизаарай Ново-Александровска районой Григориполисска станцидахи Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүрөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: айлшад колхозой ажахые хаража ябана.

ТАСС-эй фотохронико.

СОВЕТСКЭ СОЮЗ ЮГОСЛАВИ ХОЁРОЙ ХАНИ БАРИСААНДА ЗОРЮУЛАГДАҺАН МИТИНГ

(Үргэлжэлэл)

жэлэй туршада бидэнэр эдэбхитэй ябуулга хээбди. Мүн манай Югославиин нүхэдшье баһал тиимэ оролдолго гаргаһан байна. Тиигээд мүнөө болоод байхада советско-югославска хани барисаае, харилсан ажаллалгые хүгжөөхэдэ, экономическа, культурна, научно-техническэ ба бэшэшье барисаа бэхижүүлхэдэ үнгэрһэн жэл соо ехэ амжалтануудые туйлаабди гэжэ хэлэхэ эрхэтэйбди. Мүнөө үедэ манай гүрэнүүдэй хоорондо таатай зохид гэхэһээ байтатай, харин эбтэй хани барисаан бии болонхой. **(Альга ташалга).**

Советскэ Союз болбол Югославиин эгээн үнэн хани нүхэрынь гээшэ гэжэ, манай ороной арадууд социализм байгуулагша Югославиин арадуудта амжалта туйлахыень халуунаар хүсэнэ гэжэ хэлэхэ бүрин эрхэ манда бии. Арадай демократиин бүхы оронууд баһал Советскэ Союздал адляар Югославиин Арадай Федеративна Республикын хүдэлмэришэд ба таряашадай социалистическэ гүрэнэй дэбжэн бэхижэхыень хүсэнэ. Арадай демократиин оронууд бултадаа баһал Югославиин ханинарынь юм. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Бидэнэр энээнийе юундэ хэлэнэбибди гэхэдэ, Югославитай «эбтэй байһанаа» айхабтар ехээр зар тунхаг болгон табижа соносходог зарим капиталистическэ гүрэнүүдтэ орходоо Югославида манай хандалгын үндэһөөрөө ондоо байһые онсолон тэмдэглэхын тулада энээн тухай хэлэнэбди. Тэдэнэр Югославида яахадаа тиимэ ехэ «дуратай» болоһон юм бэ гэбэл, манай гүрэнүүдэй хоорондоо муудалдаад байхада, тэрэ муудалдаан дээрэһээ боложо, Югослави социалистическэ замһаа хадууржа болохо аабза, Югославида капиталистическэ этэгээдүүд ехээр хүгжэжэ, бэхижэхэ аабза гэжэ, тиигээд эсэсэй эсэстэ Югослави капиталистическэ хүгжэлтын замда орохо аабза гэжэ тэдээнэй найдадаг дээрэһээнь тэрэ «дурань» бии болоһон байгаа.

Югославитай тогтоогдоһон манай хани харилсаан болбол агууехэ социалистическэ ёһо заншал дээрэ, адли тэгшэ эрхэ дээрэ, алишье гүрэнэй өөрын эрхые хүндэлэлгэ дээрэ, социализм байгуулагша, эб найрамдалай түлөө бүхы дэлхэй дээрэ шангаар тэмсэгшэ оронуудай бэе бэеэ дэмжэлсэлгэ дээрэ үндэһэлэн тогтоогдонхой.

Советскэ Союзай Коммунистическэ парти хүдэлмэришэн ангиин, ажалша таряашадай ба арадай интеллигенциин түрүү зэргын авангард мүн. Бидэнэр—ленинецүүд гээшэбди. Тиигээд ленинецүүд хадаа арад зоной хэрэгые юунһээшье үлүүгээр тоолодог, тэрэ хэрэгэй түлөө тэмсэдэг байна. Манай ороной Коммунистическэ парти болбол 1917 оной Октябрьда России арад зониие капитализмда доботолуулха шууд добтолгодо ударидан бодхоожо, общественные шэнэ социалистическэ үндэһөөр хүн түрэлтэнэй түүхэ соо түрүүшынхеэ хубилгажа шадаһан байна. Советскэ засагай оршожо байһан жэлнүүдтэ бидэнэр социализм байгуулаабди. Ажалша хүнэй хэдэн зуун жэл соо хүсэжэ ябаһан юумэнь манайда бэелүүлэгдэжэ байна. Эгээл тиимын тулада хүдэлмэришэн ангиингаа туйлаһан илалтые бэхижүүлхые Югославида хүсэнэбди, социалистическэ хүгжэлтын замаар ябагша Югославида энэ зам дээрээ шэнэ илалтануудые туйлахыень хүсэнэбди. Уг зорилгонуудаймнай нэгэн адли байһан ушар, тэрэ уг зорилгоёо туйлахадаа дам дамаа харилсажа ажалладаг ушар—эгээл эдэнүүд социалистическэ оронуудай ахадүүгэй хани барисаанай эшэ үндэһэниинь мүн.

Советскэ Союзай ба Югославиин хоорондо бии болоһон арсалдаае һамбаашалжа, манай оронуудай арадуудые хоорондонь эбгүй болгожо шадаха аабзабди гэжэ, эб найрамдалай ба социализмын дайсад ехэ гэгшээр найдаһан байгаа. Югослави ба Советскэ Союзай хоорондоо муудалсаһан шэнгеэр бэшэшье социалистическэ оронууд хоорондоо муудалсажа болохо юм гэжэ сэхэ руунь убайгүйгөөр табидаг байгаа. Тэдэнэр хадаа хүн түрэлтэнэй түүхын эбдэршэгүй хуули ёһые ойлгодоггүй юм. Тиимэ һэн туладаа гансашье Югославиие бэшэ, харин мүлжэгшэдэй засагые унагаагаад, социалистическэ хүгжэлтын замда шууд ороһон бэшэшье социалистическэ оронуудые капитализмын зам руу һөөргэнь оруулха гэжэ һанаад байгаа.

Тиигээд Хитадай Арадай Республикын, Польшын, Чехословакиин, Болгариин, Венгриин, Румыниин, Албаниин, Германска Демократическа Республикын, Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын, Вьетнамай Демократическа Республикын, Монгол Арадай Республикын арадууд, Югославиин арадууд капиталистнуудта засагыень һөөргэнь бусаажа үгэхын тулада, тэдэнэртэ фабрика ба заводуудые бусаажа үгэхын тулада, тэдэнэртэ арадай бүхы баялигуудые үгэхын тулада, тиигээд өөһэдөө баһа дахин капиталистическэ богоолшолгын хөөмэгшэ зүүхын тулада засаг түрые гартаа абаһан юм аал? Үгы ааб даа. Эдэ оронуудай арадуудай эрхим хүбүүд басагадынь тиихын түлөө ами бэеэ үгөөгүй, улаан шуһаяа адхаруулаагүй, тиихын түлөө шэнэ фабрика ба заводуудые байгуулаагүй, шэнэ городуудые тиихын түлөө бодхоогоогүй байха. Тэдэнэр хадаа үнэхөөрөө сүлөөтэй ба бэеэ даанхай байхын тулада, арадай демократическа гүрэнүүдэйнгээ урган бэхижэхын тулада, оронуудайнгаа бодото ээдынь болгошо арад зоной ажабайдалай улам гоё һайхан болохын тулада тэмсэһэн байгаа. Эгээл тиимэ туладань дайсадай найдалта һанамжанууд буруу һүрэжэ һалаа.

Империалистнуудай түсэбүүд дотор арадай Хитад болбол тусгаар һуури эзэлжэ байгаа. Югославитай манай харилсаанай муудаһанай һүүлээр Хитад болбод социалистическэ лагерьһаа гаража капиталистическэ лагериин замда орохо гэжэ тэдэнэр һанадаг байгаа. Энэ шал тэнэг бодомжоёо үндэһэтэй гэжэ харуулхын тулада буржуазна саарһа хээлээшэд хэды шэнээн ехэ бэхэ бэшэжэ дууһаһан байна гээшэб! Энэ хани барисаан хадаа өөһэдэймнай хүсэнэй эшэ үндэһэн мүн гэжэ тоолодог манай арадуудай ахадүүгэй хани барисаае ямаршье хүсэн һалгаахагүй. Зүгөөр тэдэнэр хэзээдэшье энээниие мнай ойлгохогүй. Социалистическэ оронуудай нэгэдэлэйнь нягта ба бата бэхи байха бүринь, тэдэнэй хани барисаанай бата бэхи болохо бүринь тэдэнэр өөһэдынгөө агууехэ уг зорилго тээшэ—урагшаа социализм тээшэ бүри амжалтатайгаар дабшаха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хэрэг бүри бата найдалтай болохо гэжэ социализмын ороной арадууд эли тодоор ойлгоно.

Манай оронуудай арадуудта бага бэшэ хохидол ушаруулһан Советскэ Союз Югослави хоёрой хоорондын харилсаанай саг зуура муудаһан ушарые социализмын дайсад һанаашаараа хэрэглэжэ шадаагүй. Социализмын оронууд бата нэгэдэлтэй ба нягта жагсаалтай байһанаа харуулаа. Тэдэнэр Советскэ Союзтай эбдэршэгүй хани барисаатай байха хараа бодол баримталжа байгаа, мүнөөшье тэрээнээ сэхэ шууд баримталжа байһаар. Тиигэжэ социализмын оронууд өөрынгөө хүсэ шадалай барагдашагүй булаг болохо — өөһэдынгөө ахадүүгэй нэгэдэлые сахин хамгаална. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Советскэ Союз Югослави хоёрой хоорондохи харилсаануудай муудаһан ушар ямаршье үндэһэгүй байгаа, имагтал манай нийтэ хэрэгтэ хоро хүргэжэ байгаа гэжэ элеэр тодоруулагдаад байһан мүнөө үедэ, арадай демократиин оронуудай коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй партинууд Югославитай өөһэдынгөө гүрэнүүдэй хани харилсаае сэхэ шууд дахинаа һэргээжэ эхилээ.

Социализм болон хүдэлмэришэн анги яахадаа хүсэтэйб гэхэдэ тэдэнэр бата нэгэдэлтэй, пролетариадай зэргэнүүд нягта жагсаалтай, пролетарскаар һаналаа нэгэдэнхэй байдаг. Научна коммунизмын агууехэ үндэһэ һуури табигшад Маркс Энгельс хоёр «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн эгүүридэ мүнхэ лозунг табяад, общественные шэнэдхэн хубилгаха найдамтай зам хүдэлмэришэн ангида заажа үгөө бэлэй. Бидэ, марксистнууд-ленинецүүд, энэ хараа шугамые хэлбэришэгүйгөөр баримталжа байдагбди. Манай зэргэнүүдые бүри нягта, бүри бата бэхи болгохын тулада хамаг бүхы юумэ хэдэгбди. Хүдэлмэришэн ангиин хүсые нэгэдүүлэн жагсааха гээшэ илалта туйлаха эрхэ нүхэсэл мүн. **(Удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалга).**

Эгээл тиимэһээ бүхы оронуудай хүдэлмэришэн ангиин партинуудай хоорондохи хани барисаанай хүгжэжэ ба бэхижэжэ байхын тулада хэрэгтэй бүхы юумые манай парти хэдэг ба саашадаашье хэхэ байха. Бүхы оронуудай хүдэлмэришэн ангиин партинуудтай холбоо барисаа тогтоохо зорилго Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съезд табиһан байна. Энэ зорилгоёо бэелүүлэн манай парти бүхы оронуудай хүдэлмэришэнэй партинуудтай холбоо барисаа тогтоохын түлөө үсэд шангаар оролдожо, бэе бэеэ һайнаар ойлголсохо ябадал туйлаха байна. Үшөө олон политическэ гол шухала асуудалнуудаар һаналай ехэхэн алтасалнууд эдэ партинуудай болон коммунистнуудай хоорондо бии гэжэ мэдэнэбди. Зүгөөр элдэб олон асуудалнуудаар, илангаяа эб найрамдалай түлөө, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын, арадуудай хоорондо хани ёһоной харилсаа тогтоохын түлөө тэмсэл гэхэ мэтын тон шухала асуудалнуудаар манай хараа бодолнууд дүтэ боложо байна гэжэ бидэнэр мүн лэ мэдэдэгбди.

Нүхэдүүд! Дэлхэй дээрэ үндэһэн ехэ хубилалтанууд болоо. Социализм болбол дэлхэйн системэ болоо. **Энэ хадаа бүхэдэлхэйн түүхэтэ удхашанартай зүйл болоно.**

Коммунистическэ, хүдэлмэришэдэй болон социалистическэ партинуудай хүтэлбэреэр хүдэлмэришэн анги, ажалша таряашад болон интеллигенциин социализм байгуулха замаар дабшажа ябаһан социалистическэ гүрэнүүд оршон мандажа, хүгжэжэ байна. Бүхы хүн түрэлтэнэй гурбанай нэгэ хубиһаа ехэнхиие нэгэдүүлһэн дэлхэйн 13 ороной арадууд мүнөө үедэ социализмын туг доро ажаһуужа, тэмсэжэ байна. Эдэ оронууд социалистическэ үндэһэ һуури дээрэ өөһэдынгөө ажахые амжалтатайгаар хүгжөөжэ байна.

Дэлхэй дээрэ капиталистическэ гүрэнүүд оршоһоор лэ байна. Эдэ гүрэнүүдэй экономиконь ажалшадые бүри ехээр мүлжэхэ аргаар капиталистическэ монополинуудые саашадань улам баяжуулхын ашаа туһада хүгжэнэ. Хэдэн капиталистическэ гүрэнүүд колониальна политика, колониальна болон дулдыданги оронуудые мүлжэхэ политика ябуулһаар зандаа.

Нийтэ-политическэ тад ондоо хоёр системын оршожо байлга зайлашагүй баримта болоо. Энээниие мэдэрхэгүй гээшэ бодото байдалые обёорхо, харахые хүсэхэгүй гэһэн удхатай.

Жэл ерэхэ бүри социализм болбол өөрынгөө зохёон байгуулха туйлай ехэ хүсэнүүдые бүри ехээр дэлгэн гаргажа, капитализмда орходоо жэшээлэшэгүй булюу һайн байһанаа элирүүлэн харуулна. Социализмын үзэл суртал олон оронуудай арадуудта асари ехэ хүсэтэй зориг бадарүулагша хүсэн болоо.

Олон оронууд, илангаяа колониальна дарлалтаһаа һая сүлөөрһэн, жэшээлхэдэ, Инди, Бирма, Индонези, Египет ба бусад оронууд, империалистическэ мүлжэлгэдэ эсэргүүгээр, капиталистическэ монополинуудай ээрхэлгэдэ эсэргүүгээр, империалистическэ гүрэнүүдэй хамаархалтагүйгөөр, сүлөөтэйгөөр ба бусадай мэдэлгүйгөөр хүгжэхын түлөө бүри эрид шуудаар тэмсэнэ, эб найрамдалай хэрэгэй, арадуудай аюулгүй байдалай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

Социализмын оронууд бэеэ даанхай гүрэнүүд боложо амжалтатайгаар хүгжэнэ, бидэ энээгээрнь омогорхонобди. Тэрэшэлэн социализмын оронууд нийтэ уг зорилготой, нийтэ интерестэй байһан дээрэһээ социалистическэ гүрэнүүдэй арадуудай хоорондохи ахадүүгэй харилсаанууд бэхижэжэ, хүгжэжэ байдаг. Политическэ аб адли хараа бодолтой социалистическэ оронуудай коммунистическэ болон хүдэлмэришэдэй партинууд энэ хани барисаан болон харилсаа холбоое эмхидхэгшэ ба зоригжуулагшань болонхой. Марксизм-ленинизмын һургаалые хүтэлбэри болгон, тэрэниие өөрынгөө ороной онсо илгаануудтай тааралдуулан хэрэглэхэ, парти бүхэнэй революционно хараа шугам баримталха ябадал манай партинуудай нэгэдэлэй үндэһэ һуури болоно. Өөһэд хоорондоо үгөө ойлголсохогүй тиимэ асуудалнууд манай партинуудай дунда гарахагүй байһаниинь тон эли тодо ба ойлгосотой байна. Хэрбээ харилсаануудтамнай ямар нэгэн адряатай ябадал гараашье һаа, зүгөөр эгээн гол юумээрээ нэгэ хараатай байхадамнай, эдэ адряатай ба ойлгосогүй юумэнүүд түргэн дабагдадаг. Энэшье ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, манай партинууд нэгэ нийтэ уг зорилготой, нийтэ интересүүдтэй. Нийтэ энэ уг зорилгоёо бэелүүлхэ замдаа, шэнэ общественные, коммунистическэ общественные байгуулха замдаа тэдэнэр тушаалдаһан бүхы бэрхэшээлнүүдые дабажа гарадаг.

Нүхэдүүд! СССР болон Югослави хоёрой хоорондо экономическа, культурна, научно-техническэ холбоо барисаа бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэһөө гадна, мүн Советскэ Союзай Коммунистическэ парти, Югославиин коммунистнуудай Союз хоёрой хоорондо эдэбхитэй холбоо барисаа ба харилсан ажаллалга бэелүүлхэ шухала гэжэ Советскэ Союзай Коммунистическэ парти тоолодогшье байгаа, мүнөө тооложошье байна. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).** КПСС-эй XX съездын һүүлээр бүри зохид эрхэ байдал байгуулагдаа, саашадаа бүри ашаг ехэтэйгээр харилсан ажаллаха шэнэ арга боломжонууд нээгдээ.

Югославиин арадуудай шалгагдамал хүтэлбэрилэгшэ, Югославиин хүдэлмэришэн ангиин дайшалхы партиие—Югославиин коммунистнуудай Союзай гэшүүдые энэ ушарые һамбаашалан бидэ амаршалнабди. **(Альга ташалга).**

Советско-югославска харилсаануудай гүрэнэй талаар саашадаа амжалтатайгаар хүгжэхэдэнь манай партинуудай хоорондохи харилсаа холбооной угаа ехэ удхашанартай байһандань бидэ ехээр этигэнэбди. Һаналаа андалдан хэлсэһэнэй эсэстэ манай партинуудай хоорондо харилсаа холбоо байгуулха арганууд тодорхойлогдоо. Энэмнай социалистическэ дүй дуршэлөө **бүри гүнзэгыгөөр, хамаг талаараа андалдан абалсаха,** уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүгжэлтын аша туһада, социализмын аша туһада сугтаа ажаллаха арга олгоно. **(Альга ташалга).**

Уласхоорондын мүнөөнэй оршон байдалда социализмын оронууд тусхай үүргэ дүүргэнэ. Тэдэнэр удха шэнжынгээ талаар уласхоорондын хүгжэлтэдэ эб найрамдал хамгаалагшад, бүгэдэниитын аюулгүй байдалые сахин хамгаалхын түлөө сэхэ шууд ба шангаар тэмсэгшэд мүн. Тэдэнэр хадаа эб найрамдалые бэхижүүлхын, бэе бэедээ бүри ехээр этигэдэг болохын түлөө, бүхы оронуудай хоорондо бүхы талын харилсаа холбоо бэхижүүлхын түлөө сэхэ шууд, шангаар тэмсэдэг юм.

Амгалан ёһоор зэргэ оршон байха ёһо гурим хадаа мүнөө сагай гол шухала зүйл болоо. Бүхы дэлхэй дээрэ энэ ёһо гуримые бүри олон хүнүүд баримталдаг боложо байна. Газар дайдынгаа бүрин бүтэн байлгые, бэеэ даанхай байдалые хүндэлэлсэхэ, бэе бэедээ доботололсохогүй, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгтэ хамааралсахагүй, адли тэгшэ эрхэтэй, бэе бэедээ аша туһатай байха, амгалан ёһоор зэргэ оршохо ябадалые үндэһэлһэн уласхоорондын харилсаа холбоонуудай гол ёһо гуримуудые нүлөө схэтэй хэдэн олон гүрэнүүдэй хуулита ёһоор һүүлэй үедэ мэдэрһэн ябадал хадаа энээниие юунһээшье тодоор элирхэйлэн харуулна.

Тиигэбэшье, зарим гүрэнүүдэй зонхилхы нюурнууд хуушан юумэндээ аһалдажа, хүсэ баримталдаг гутамшаг политикые ябуулһаар байһыень хараадаа абаха хэрэгтэй. Тиибэ ябабашье һаа, бодото байдал хадаа мүнөө сагай хүсэл эрмэлзэлгэ, арадуудай дура зориг хараадаа абахыень тэдэниие баадхана.

Хүндэтэ нүхэдүүд! Советско-югославска хэлсээнүүдэй аша үрэтэйгээр дүүрэед, Югославиин Президент нүхэр Тито болон тэрэнэй нүхэдэй Советскэ Союзһаа ябахаяа байхадань бидэнэр энэ митингдэ сугларбабди. Манай хэлсээнүүд нүхэр ёһоной ба далдагүй сэхэ байгаа гэжэ хэлэхэдэ болоно. Бүри нёдондо бидэнэрэй Югославида ошоод байхада хани ёһоор, нюуса нөөсэгүйгөөр, сэхэ руунь һаналаа андалдажа хөөрэлдэһэн байгаабди. Нүхэр Тито болон тэрэнэй нүхэдэй Советскэ Союзда ерээд байха үедэнь болоһон хэлсээн хадаа бүри далдагүй сэхэ, хани ёһоор үнгэрһэн байна. Үгэеэ ойлголсоод, Югославиин Арадай Федеративна Республикын болон Советскэ Союзай правительствонуудай хамтын мэдүүлгэдэ гар табиха саг үлөөд лэ байна.

Советскэ болон югославска арадууд эдэ хэлсээнүүдэй дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханаха байһаниинь дамжаггүй. Советскэ Союз болон Югославиин үнинэй хани барисаае һэргээн бодхоолго хадаа түүхэтэ баримта болоно. Манай оронуудай хоорондохи харилсаа холбооной бүхы талаараа хүгжэхын тулада эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлхэбди, социалистическэ байгуулалтадахи, дүй дуршэлөө андалдан абалсахабди. Социализм байгуулжа байһан ахадүү бүхы арадуудай ажал болон тэмсэл соогуур бии болоһон бүхы шэнэ юумые тон ханамжатайгаар шэнжэлжэ үзэхэбди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Манай оронуудай, Советскэ Союзай болон Югославиин арадуудай хоорондо хани ёһоной харилсаануудай дахин һэргэһэн ушар баруун гүрэнүүдэй зарим ажал ябуулагшадай һанааень зобооно. Энээндэнь бидэ иигэжэ хэлэхэбди:

Хэрбээ таанар, господинууд, маанадай хани барисаан ондоо гүрэнүүдтэ хохидол ушаруулна аа гү гэжэ һанаагаа зобоо һаатнай, бидэ тиигэхэ гэжэ хүсэнэгүйбди гэжэ найруулха байнабди. Маанадай бэе бэедээ дүтэ болоһон ушар хадаа Югославиин һайн харилсаатай байһан оронуудай хоорондохи харилсааень муудхуулжа магад гэжэ һанаха болоо һаа, таанад ехээр эндүүрнэ гээшэт. Бусад оронуудтай Югославиин байгуулһан һайн харилсаанууд саашадаашье хүгжэһэй гэжэ бидэ хүсэнэбди. Гансахан Югославитай бэшэ, мүн бүхы бусад оронуудтай хани ёһоной харилсаа хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ гэжэ Советскэ Союз өөрынгөө талаһаа хүсэнэ. Маанадай хоорондо байгуулагдаһан һайн харилсаан бусад гүрэнүүдтэ хохидол бү үзүүлһэй, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулгада, «хүйтэн дайнай» үлэгдэлые усаддахада туһалһай, буу зэбсэг хорооохо гү, али юрын зэмсэг, мүн атомна, водородно болон бусад ондоо зэбсэгүүдые хүсэдөөр хорихо зорилгые шиидхэлгэдэ туһалһай гэһэн хараа бодол үндэһэ болгон баримталнабди.

Тиимэһээ Советскэ Союз Югослави хоёрой хани ёһоной харилсаа һэргээн бодхоолго бүхы оронуудай үнэн сэдьхэлтэ хүнүүдые имагтал баясуулха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, энэ хадаа гансахан манай арадуудай бэшэ, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэһэн бүхы хүсэнүүдэй ашада зорюулагдана. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Югослави болон Советскэ Союзай арадуудай хани барисаан ба ахадүүгэй харилсаа холбоон мандаха болтогой! **(Альга ташалга).**

Тэмсэл соогуур шалгаран гараһан авангард—өөрынгөө хүтэлбэрилэгшэ—Югославиин коммунистнуудай Союзай хүтэлбэреэр социализм байгуулжа байһан баатарлиг, ажалша югославска арад мандаха болтогой! **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Бүхы дэлхэйн арадуудай хоорондо эб найрамдал ба хани барисаан мандаха болтогой! (Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалган, «Ура!» хашхаралдана. Булта хүл дээрээ бодоно).

***

Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент Иосип Броз Титодэ үгэ үгтэхэдэнь стадион дээрэ **(нэрьемэ ехэ альга ташалга)** болоно.

Нүхэр Иосип Броз ТИТЫН хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Бидэнэр мүнөөдэр эндэ таанарай урда, гансашье таанарай урда ба манай арадуудай урда бэшэ, харин бүхы дэлхэйн урда үгэ хэлэжэ, манай харилсаануудые һайжаруулха ба манай оронуудай эбтэ байдал болон хани харилсаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ мүнөө хүрэтэр, жэлэй турша соо туйлаһан үрэ дүнгүүд тухай хэлэнэбди.

Урдань байһан манай харилсаануудай түүхые, тайлбарилан хэлэбэл, 1948 ондо манай эбтэ холбоо барисаанай уршагта ёһоор таһарһан үе хүртэрхи түүхые нүхэр Хрущевой хэлээшые би зүбшөөнэб, энээнтэй дашарамдуулан нэгэ хэдэн үгэ хэлэхыемни зүбшөөгыт гэжэ таанарые гуйнаб. Советскэ Союзай арадууд болон Югославиин арадууд урдань хүшэр хүндэ үдэрнүүдые хамтадаа үнгэргэһөөрөө холбоотой байгаа гэжэ үнэн зүбөөр хэлэгдээ. Манай нийтын дайсанай—фашистска булимтарагшадай зүгһөө манай хоёр оронуудай хатуу шанга добтолгодо дайрагдаһан, дэлхэйн хоёрдохи дайнай туршада болоһон манай түүхын эгээн хүндэ хүшэр үеые илангаяа бидэнэр хэзээшье мартаха ёһогүйбди. Энэ агууехэ тэмсэл дотор хамтадаа эдэлһэн зоболомнай, хамтадаа адхаһан шуһамнай, мүн тэрэшэлэн урдань байһан хани барисаата бусад олон холбоомнай, манай арадуудай гүнзэгыгөөр һанаагаа зобожо ба халаглажа байһан 1948 онойхи шэнги тиимэ саг зуурын арсалдаагаар һалгаагдажа болохогүй тиимэ ехэ бата бэхи үндэһэ һуури болоно гэжэ лаб этигэнэб. Энэ арсалдаан социализм байгуулжа байһан оронуудай хоорондохи хани харилсаае зарим нэгэ хүнүүдэй буруугаар ойлгоһоной үрэ дүн, тэрэшэлэн Югославида болоһон юумые хардалга гүрдэлгэ хэһэнэй ба буруугаар тайлбарилһанай үрэ дүн мүн байгаа. Югославиин арадууд хадаа бидэнэрэй холодолсоод байһан хэдэн жэлэй турша соо коммунистнуудай Союзай хүтэлбэри доро, 1941 ондо фашистска булимтарагшадта эсэргүү тэмсэлдэ арадуудые эмхидхэн удариданан партиин хүтэлбэри доро ябажа, өөрынгөө бэеэ даанхай байдалые хамгаалхын ба бэхижүүлхын тулада, социализм байгуулха замаар, өөрынгөө ерээдүй эрхим байдалай замаар ябахын тулада тэмсэһэн нарин нангин зорилгодоо үнэн сэхэ байгаа гэжэ таанар хаража мэдэһэн байнат. Мүнөөдэр бидэнэр таанарай урда танай хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ хэлэхэ байһандаа золтойбди: манай харилсаануудта байһан юрэ бусын ехэ һанаа зобомоор юумые үгы болгохо ба мартаха, ерээдүйн сагта тиимэ юумын дабтагдахагүйн тулада бүхы юумые хэхэ гэжэ таанарай болон манай хүсэжэ байһан зүйлые нэгэ жэлэй турша соо бидэнэр дүүргээбди. **(Үни удаан альга ташалга).**

Танай правительственна делегациин Белградта ошожо ерэһэнһээ хойшо нэгэ жэл үнгэрөө. Энэ хадаа танай хүтэлбэрилхы хүнүүдэй холые харадаг байһанай ба политическэ эрид зоригто хэрэг мүн болоо. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр Югославида байхадаа хүтэлбэрилэгшэдэйшье, арадайшье зүгһөө баһа тиимэл хүсэл эрмэлзэлтэй ушарһан байна. Белградска декларации соо бэшээтэй шухалын шухала олон асуудалнуудаар Белградта хэгдэһэн тэдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ нэгэн һанал бодол бии болоо гэжэ яһалашье ойлгосотой. Нэгэ жэл хадаа тоншье богони болзор мүн, гэбэшье, энэ богони болзор соо манай харилсаанууд дотор урагшаа тон ехэ алхам хэгдэһэн байха юм. Тиимэ болохолоороо, манай гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанууд гансал таатай зохид болгогдоһон, гансал һайжаруулагдаһан, тайлбарилан хэлэбэл экономическа, культурна болон политическэ ашаг ехэтэ холбоо харилсаан гансал тогтоогдоһон бэшэ, харин манай хоёр оронуудай арадуудай хоорондохи эбтэ харилсаануудые саашадань хүгжөөхын тулада бата бэхи үндэһэ һуури тэрэшэлэн табигдаһан байгаа. Би эбтэ харилсаануудай бата бэхи үндэһэ һуури тухай хэлэхэдээ, Белградска декларации соо бэшэгдэһэн заабаринууд мүнөө хүрэтэр өөрынгөө бодото һайн һайхан зүйлые харуулаа, эгээл эдэ заабаринууд болон тэдэниие эрид шууд бэелүүлгэ хадаа Советскэ Союз Югослави хоёрой хоорондо бэе бэедээ этигэлсэхэ ябадалые һэргээн тэхэрюулхэ үнэтэ ехэ нүхэсэл мүн, тиимэ болохолоороо, уласхоорондын тон ехэ удхашанартай байна гэжэ хэлэхэ һанаатайб.

Бидэнэр танай хүтэлбэрилэгшэдэй уряалаар танай агууехэ, гоё һайхан Эхэ орондотнай ерээбди. Зүгөөр энэ юрын айлшалалга бэшэ, энэ хадаа мүнөөдэр таанарай дунда бидэнэрэй байха ба манай эбтэ харилсаануудые болон бүхы талын харилсаа холбоонуудые саашадань бэхижүүлхын түлөө хүдэлмэрилхэ арга олгоһон тон ехэ ашаг үрэтэй, амжалтатай хүдэлмэриин һүүлээр болоһон айлшалалга мүн.

Манай хоёр гүрэнүүдтэ хабаадахашье, тэрэшэлэн уласхоорондын удхатайшье бусад асуудалнуудаар бидэнэр танай хүтэлбэрилэгшэдтэй һаналаа зүбшэн хэлсээбди. Тус хөөрэлдөө хэхэдээ бидэнэр бэлэхэнээр һаналаа нэгэдээбди, бэе бэеэ ойлголсообди гэжэ би хэлэжэ шадаха байнаб. Танай хүтэлбэрилэгшэд, бидэнэр шэнги, нэн түрүүндэ эб найрамдал сахихын түлөө оролдоно, уласхоорондын элдэб асуудалнуудые амгалан аргаар шиидхэхэ гэһэн ехэ хүсэлдэнь юрэ бусын тиимэ юумэ үгы, юундэб гэхэдэ тэрэнь бусад арадуудтай эбтэй ба хани харилсаатай байха гэжэ эрмэлзэжэ байһан Советскэ Союзай арадуудай эрмэлзэлгые баримталан харуулна гэжэ бидэнэр хөөрэлдөөнүүдэй үедэ ойлгобобди.

Мүнөө дайнай сэхэ аюул үгы болонхой. Тиимэ аюул хүсэд зайсуулагдаһан бэшэ болобошье, агууехэ оронуудай гүрэнэй хүтэлбэрилхы хүнүүдэй тон ехэ оролдолгын ашаар холо болгогдонхой, тэрэнь Женевэдэ болоһон конференци дээгэшье, тэрэнэй һүүлээр болоһон холбоо барисаан доторшье харуулагдаа. Мүнөө дайнай али бүхы аюулые хүсэд зайлуулха тушаа хүдэлмэри саашаданшье ябуулха хэрэгтэй байһаниие элдэб оронуудай гүрэнэй харюусалгата ажал-ябуулагшадай мэдэхэнь шухала. Энэ юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, дайн хадаа уласхоорондын арсалдаае шиидхэхэ зэбсэг мүн гэжэ һанахаяа болихо шухала. Энэ саашадаа юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, уласхоорондын үшөө шиидхэгдээгүй асуудалнуудые тааруулан шиидхэхын тулада, хэдышье удаан һаань амгалан тайбан элдэб арга замуудые бэдэрхэ хэрэгтэй гэһэн удхатай. Эб найрамдалда дуратай уласхоорондын тиимэ политикын аша үрые элдэб оронуудай арадуудай мүнөө хэрэглэжэ шадахын тулада, буу зэбсэг хуряаха тушаа хэлсээе болохысо түргэнөөр хэхэ шухала, юундэб гэхэдэ, хүнүүд гансал дайнһаа айна бэшэ, харин яаралтайгаар зэбсэгжэлгын хүшэр хүндэ дарлалтаһаа тэрэшэлэн айна. Зэбсэгтэ хүсэнүүдээ миллион хоёр зуу мянган хүнүүдээр хороожо, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй хэжэ байһан хэрэгые би эндэһээ амаршалжа шадаха байнаб. Энэ хадаа Советскэ правительствын болон арадай эб найрамдалта эрмэлзэлгые харуулһан тодорхой гэршэ мүн болоно. Удангүй бусад ехэ, бага гүрэнүүд энэ жэшээень дагаха гэжэ этигэхэеэ хүсэнэб. Зүгөөр бидэнэр тэсэбэригүй байха ёһогүйбди: буу зэбсэг хуряаха ябадал хадаа уласхоорондын этигэл найдабариие һөөргэдэнь бии болгохо шухала нүхэсэл мүн гэжэ, элдэб асуудалнуудые амталан аргаар шиидхэхэ арга олгохо нүхэсэл мүн гэжэ хайшааш боложо ядаһан хүн бүхэнэй ойлгохо аргые олгохо шухала.

Үшөө шиидхэгдээгүй элдэб асуудалнуудые, жэшээлхэдэ, германска асуудал гү, али Европын аюулгүй байдал гэхэ мэтэ асуудалнуудые тиимэ иимээр шиидхэхэ гэхэ мэтээр уридшалан үгэ алдуулгажа байжа — тиигэжэ буу зэбсэг хуряалга тухай хөөрэлдэхэ гээшые зохид һайн бэшэ гэжэ хэлэхые би хүсэнэб. Ехэ ба шухала байбашье һаань, эдэ асуудалнууд хэрбээ мүнөөдэршье бэшэ һаа, мүн үглөөдэр шиидхэгдэхэ хэрэгтэй.

Би германска асуудалаар хэды үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Энэ асуудалаар хөөрэлдөөнүүд немецкэ арадай өөрынь хабаадалгагүйгөөр мүнөө хүрэтэр хэгдэдэг байгаа, тэ-

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

СОВЕТСКЭ СОЮЗ ЮГОСЛАВИ ХОЁРОЙ ХАНИ БАРИСААНДА ЗОРЮУЛАГДАҺАН МИТИНГ

(Түгэсхэл)

рэнэй амжалтагүй байһан ябадалынь эгээл энээн дээрэһээ болоно гэжэ би һананаб, юундэб гэхэдэ, энэ асуудалаар түрүүшын ээлжээчдэ немецкэ арад өөрынгөө үгэ хэлэхэ эрхэтэй байна бшуу. Мүнөө Германидахи байдал ямар бэ гэхэдэ, эрэниие нэгэдүүлгын хэрэгые бодото байдалтай холбоотойгоор хараха хэрэгтэй. Мүнөө хоёр гүрэн— Баруун ба Зүүн Германи бии байна, энэ баримтые тоохогүй болоо һаа, алдуу болохо байгаа. Баруун Германиһаа гадна, Баруун Германида рходоо социальнашье, политическэшье, культурнашье, бусадшье таараа ондоогоор хүгжэжэ байһан Зүүн Германиин бии байһан ябадалые хараагүй байха болоо һаа, алдуу болохо байна. Тиимэ болохоороо, Зүүн Германиин гүрэнэй байгууламжые мэдэрхэгүй гээшэ алдуу мүн болохо байна. Энэ асуудалые байн байн шиидхэхэ—шэнээр тохёолдоһон байдалтай тааралдуулан нэгэдүүлхэ арга боломжо хоёр талын правительствонуудта болон арадта олгохо шухала байна. Энэ асуудалаар би өөрынгөө һанаые, тайлбарилан хэлэбэл, манай правительствын хараае хэлэнэб. Танай, советскэ хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэһэн дээрэһээ харахада, Германи тухай асуудалаар тэдэнэй хараань манай харада адли байна гэжэ бидэнэр тобшолол хээбди гэжэ һахые хүсэнэб.

Хоёрдохи шухала асуудал хадаа Европын аюулгүй байдал болоно. Мүн энэ асуудалдашье ехэ харюусалгатайгаар хандаха хэрэгтэй байһанда һэжэг һанагданагүй, юундэб гэхэдэ, үнгэрһэн хүшэр хүндэ үе европейскэ арадуудай ухаан бодолдо үшөө һанагдаһаар байна, тэдэнэр сэрээдүйнгөө мэдэгдээгүй байхань айна гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Зүгөөр Европын аюулгүй байдал хадаа гансал Европодо ажаһуудаг арадуудта хабаадана бэшэ, харин бүхы дэлхэйн арадуудта хабаадана. Дэлхэйн хоёр дайнууд, нэгэдэхи болон хоёрдохи дайнууд, Европын газар дээрэ эхилээд, бүгэдэ ниитын, дэлхэйн дайнууд болоһон юм. Тиихэдэ тэдэ дайнууд, илангаяа дэлхэйн хоёрдохи дайн Европын аюулгүй байдалда зарим гүрэнүүдэй тэрэ үеын харюусалгата хүнүүдэй буруугаар ба тэмжэгүйгөөр хандаһанай эсэстэ болоһон байха юм. Тэдэ хүнүүд Европын арадуудые шэнэ дайнай аюулһаа һэргылхын тулада юушье хээгүй байхаһаа гадна, харин дэлхэйн нэгэдэхи дайнай хойто тээхи түрүүшын жэлнүүдтэ, дайнай хэзээшье болохогүйн тулада бүхы хүсэеэ элирүүлхэ шухала болоод байһан үедэ — тэдэнэр алдуутай замаар ябаһан ба бүхы дэлхэйе тон аюултай дайнда оруулһан хара хүсэнүүдые Европодо тэнжээхэ ябадалые ашуулһан байха юм.

Дэлхэйн дайнай һүүлээр энэ аюулые һүйдхэлһөө зарим нэгэн тобшолол хэгдэһэн байгаа. Уласхоорондын бүхы асуудалнуудые шиидхэхын ба дэлхэйн шэнэ дайнай болохо ябадалһаа һэргылхын тулада уласхоорондын орган мүн бологшо Нэгэдэмэл Нацануудай Организаци байгуулагдаһан байха юм. Зүгөөр мүнөө хүрэтэр Нэгэдэмэл Нацануудай айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ байбашье һаань, тус организацинай ниитын удхашанартай үшөөл богүй байһаниинь халагламаар. Нэгэдэмэл Нацануудай өөрынгөө уялгаа амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаагүй байһанай шалтагаан энээгээр тайлбарилагдана гэжэ би һананаб, хэбээ энэ организацида бүхы гүрэнүүдэй оруулагдаһан байгаа һаа, энэ юумэ түйлагдаха һэн. Тон ехэ гүрэн мүн бологшо Хитадай Арадай Республика, тиихэдэ Хитадһаа гадна бусад хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй Нэгэдэмэл Нацануудта үшөө оруулагдаагүй байһан ябадалые би зохид бэшэ баримта гэжэ тоолоноб. Хитад болон бусад гүрэнүүдые Нэгэдэмэл Нацануудта оруулха тухай асуудалшье түргэн шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ би этигэнэб. **(Альга ташалга).** Тингээл һаа, бүхы юумэн һайнаар бүтэхэ һэн гэжэ хэншье халан хэлэжэ шадахагүй, зүгөөр бэшье хүнгэн болохо һэн, юундэб гэхэдэ, бүхы дэлхэйн аюулгүй байдалай түлөө бүхы гүрэнүүдэй түлөөлэгшэнэр хүн түрэлтэнэй урда ямар харюусаха һэн.

Минии эндэ хэлэһэн эдэ шухала асуудалнуудһаа, гадна, үшөө хэдэн хэдэн асуудалнууд бии, тэдэн тухай бидэнэр оролдожо гаргаха ёһотойбди; Дунда Востогто мүнөө тохёолдоод байһан харилсаанууд шэнги тиимэ асуудалнууд тухай хэлэгдэнэ, мүн тэрэшэлэн бусад хэдэн ушарта арсалдаанай болохогүйн тулада бүхы юумые хэхэ тухай хэлэгдэнэ. Арсалдаан болоо һаа, дэлхэйн гансал нэгэ газарта бэшэ, харин бүхы дэлхэйдэ муу хойшолонтой боложо болохо байна. Даб дээрэ ехэ хэмжээнэй бэшэшье һаань, юумые тоонгүй орхиходо болохогүй, ямаршье, багашье дайнай, дайнай болохогүйн тулада бүхы юумэ хэхэ хэрэгтэй гэжэ хэлэхые би хүсэнэб.

Нүхэдүүд, үшөө нэгэ асуудал бии—ниитын элдэб системэнүүдтэй гүрэнүүд болон арадуудай хоорондоо оршон байха тухай асуудал дээрэ тогтохыемни зүбшөөрыт. Уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэлгын арга болгон, мүн тэрэшэлэн нэгэ системын гүрэнииие нүгөөдэ системын гүрэнэй һанан даргаха арга болгон дай хэрэглэхэеэ болёо һаамнай, арадууд болон гүрэнүүдэй хоорондоо эб найрамдалтайгаар ба эдэбхитэйгээр оршон байха нэгэл арга бии байна. Эдэбхитэйгээр оршон байха тухай би хэлэхэдээ, саг үргэлжэ холбоо барисаатай, хани харилсаатай байха, арсалдаата болон уласхоорондын бусад асуудалнуудые шиидхэхын тулада эб найрамдалай элдэб арга зам бэдэрхэ тухай хэлэнэ гээшэб. Хэрбээ бидэнэр зэргэлжэ ажаһуутаад, зүгөөр амяараа, арадуудые дүтэлүүлхын түлөө юушье хээгүй һаа,—тиимэ аргаар бидэнэр юушье түйлахагүй һэмди. Эбтэ ёһоор, эдэбхитэйгээр оршон байлга хадаа бэеэ даанхай байдалда болон дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй ёһо гуримые наринаар хүндэлхэ гэһэн үндэһэ һууритай байха ёһотой. Мүнөө дэлхэй дээрэ хоёр гол системэ—социалистическэ болон капиталистическэ системэнүүд бии байна. Зүгөөр энэ хадаа тус тус оронуудай интересүүдтэ тааража бүхы асуудалнуудаар һайн хани харилсаае хоёр системэнүүдэй хоорондо хүгжөөжэ болохогүй гэһэн удхатай оройдоошье бэшэ.

Нүхэдүүд!

Советскэ Союзда бидэнэрэй ерэһэн ябадалые хорото бодолтойгоор тайлбарилдаг баруунай зарим газетэнүүдэй таамагшалга болон тайлбаринууд дээрэ тогтожо хэлэхые хүсэнэб. Манай эндэ ерэһэн ябадал хадаа адли тэгшэ эрхын үндэһэ һуури дээрэ бүхы оронуудтай холбоо харилсаатай байхые хүсэжэ байһан манай гадаадын политикаһаа үндэһэлнэ. Эндэ бидэнэрэй ерэһэн ябадал хадаа уласхоорондын холбоо харилсаа байгуулгада болон бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлгэдэ үшөө ехээр туһалха гэһэн манай эрмэлзэлгые гэршэлэн харуулна. Манай холбоо барисаан урдань ямар байгааб, Советскэ Союзай болон Югославиин арадуудые холбодог үндэһэн холбоо ямар байгааб гэжэ би эндэ хэлэһэн байнаб. Энэ агууехэ социалистическэ оронтой эрхим холбоо харилсаа байгуулхые хүсэжэ байһан манай арадуудай эрмэлзэлгые манай дура хүсэл харуулжа байһаниинь ойлгосотой. Ямар юумэн бидэнэрые дүтэ һайн болгоноб, социализм байгуулгадаа бидэнэрэй хани харилсаатай байхые ба хамта ябахые ямар юумэн эринэб гэжэ нүхэр Хрущев өөрынгөө үгэ соо хэлээ. Би энээниинь бүрин зүбшөөнэб. Нүгөө талаһаа, энэ хадаа Югослави мүнөө бусад оронуудтай харилсаануудаа муудуулха гэһэн удхатай бэшэ, юундэб гэхэдэ, энэ хадаа манай гадаадын политикын ёһо гуримда харша болохо байна бшуу. Советскэ Союзтай бидэнэрэй эбтэй байхада зарим нэгэнэй дурагүй байгаа һаань, бидэнэр тиимэ хүнүүдтэ юугээршье туһалжа шадахагүй байнабди. **(Үни удаан альга ташалга, энеэдэн).**

Түгэсхэлдөө би хадаа танай орондо айлшалжа ерэһэн бидэнэрые Советскэ Союзай арадай хаа хаанагүй халуунаар угтан абаһанда гүнзэгы ехээр бидэ бүгэдын баясаһан тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. **(Альга ташалга).** Энэ хадаа бидэнэрэй һанаанда ороогүй, тон һайн һайхан ушар болоно. Манай орондо советскэ хүнүүдэй халуунаар дурлажа байһаниие хаража ба мэдэжэ абахын тулада үнэхөөрөөшье эндэ ерэхэ хэрэгтэй байгаа. Бидэнэр эндэ үни байгаагүйбди, зүгөөр таанарай дунда байһан эдэ үдэрнүүдтэ бидэнэр индустриализацида болон оронойнгоо байгуулалтада, тэрэшэлэн хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ урагшаа танай хэды ехэ алхам хэһэниие хараха арга боломжотой байгаабди. Бидэнэр хоёр колхоздо ошожо, бидэнэр тэндэ ехэ һонин юумэ хараабди, — бидэнэр деревниин шэнэ хүниие, өөһэдынгөө амжалтануудаар омгорхожо байһан шэнэ хүнүүдые, социалистическэ общество доторхи үүргэеэ мэдэдэг ба өөһэдынгөө тосхонууд болон колхозуудые саашадань хүгжөөхэ талаар имагта ехэ үүсхэл гаргадаг хүнүүдые хараабди. Бидэнэр хэдэн заводуудта ошожо, ехээр хүгжэнги техникые хараабди, тус техникые угаа бэрхэ залуу советскэ мэргэжэлтэд жолоодоно; өөһэдынгөө зохёон байгуулха ажал дотор хурдан түргэнөөр коммунизм тээшэ ябажа байһан, ушар ёһо мэдэхэ ба дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд тэдэ заводууд дээрэ хүдэлмэрилнэ.

Танай хүнүүдэй зохёон байгуулха шадабаритайгаар ажаллаха ябадалые хараха, дэлхэй дээрэхи түрүүшын атомна электростанци хараха арга боломжотой байһандаа бидэнэр золтойбди. Социалистическэ орондо—Советскэ Союзда иимэ ехэ түйлалта болоһониие харахадаа бидэнэр өөһэдөөшье омогорхообди. Танай ороной городууд болон тосхонуудта хэдэн мянгаад, хэдэн зуун мянгаад хүнүүд бидэнэрые угтаа. Бидэнэрэй эндэ ерэһэндэ, бидэнэрые холодуулжа байһан юумые мартаһандамнай, манай оронуудай хоорондо эбтэ хани харилсаанай һэргээн бодхоогдоһондо тэдэнэр баяртай байна. Энээн тухай олон хүнүүд бидэнэртэ хэлээ, юрын колхознигай, үбгэнэй, хүбүүнэй гү, али басаганай ухаан бодолой ехээр хүгжэһэн ябадал—өөһэдынгөө агууехэ ерээдүйе арадуудай эб найрамдалай оршон байдалда байгуулхын тулада бидэнэр эб найрамдал тухай хэрэгтэ хамта байха ёһотойбди гэжэ ойлгоһон ябадал бидэнэрые һонирхуулаа.

Манай орон тухай хэлэхэ болоо һаа, тэрэмнай манай агууехэ багшанар—Маркс, Энгельс, Ленинэй һургаалай үндэһөөр социализм байгуулха замаар ябана ба тэрэмнай энэ замаараа этигэл найдамтайгаар ябажа үргэлжэлүүлхэ байна. **(Үни удаан альга ташалга).**

Социализмда оролгын элдэб замууд бии гэжэ таанар танай партиин хоридохи съезд дээрэ хэгдэһэн элидхэлнүүд соо уншаһан байхат, нэгэл уг зорилгодо, социализмда оролгын таараха зам гаргадаг тусхай онсо илгаанууд орон бүхэндэ бии гэжэ таанар уншаһан байхат. Тиин манай зам танай ябаһан замда орходоо нэгэ хэды илгаатай, зүгөөр манай зорилгомнай адли, тиихэдэ ондо ондоо замууд хадаа социализм байгуулжа байһан оронуудай энэ хэрэгтээ нягта харилсаа холбоотой байха ябадалдань һаад хэхэ ёһогүй ба хэжэ шадахагүй байна.

Би өөрынгөө хэлэһэн үгэ соо танай хүтэлбэрилэгшэдтэй юун тухай хөөрэлдэһэн тухайгаа үлэмжэ тодорхойгоор таанарта хэлээгүйб, юундэб гэхэдэ, энэ хадаа коммюнике болон декларациһаа мэдэгдэхэ байна, зүгөөр гүрэнэй шухала асуудалнуудтай хамта—манай хоёр оронуудай һонирхожо байһан асуудалнуудааршье, мүн уласхоорондын улхатай асуудалнуудааршье — партийна асуудалнуудаар танай хүтэлбэрилэгшэдтэй һаналаа андалдан абалсаабди, юундэб гэхэдэ, мүн энэшье асуудалаар манай холбоо харилсаае бэхижүүлхэ ба үргэдхэхэдэ, мүн бүхы дэлхэй дээрэ хүдэлмэришэдэй болон бусад прогрессивнэ хүдэлөөнүүдэй хоорондохи холбоо харилсаанда зохид формонуудые олохо хэрэгтэй бшуу гэжэ хэлэхэ байнаб. **(Альга ташалга).**

Нүхэдүүд, бидэнэр Советскэ Союзһаа өөрынгөө орондо бусахамнай, эндэ хараһан бүхы юумэ тухайгаа, бидэнэрые таанарай эндэ угтаһан тухай ба манай арадуудта таанарай дуратай байһан тухай манай хүнүүдтэ хэлэхэ тиимэ таарамжатай үгэнүүдые олохо гээшэ бидэнэртэ бэрхэтэй байна.

Советскэ Союзай болон Югославиин арадуудай хоорондохи хани барисаан мандаха болтогой! **(Альга ташалга).**

Советскэ арадууд мандаха болтогой!

Агууехэ Советскэ Союз мандаха болтогой! **(Альга ташалга).**

Советскэ Правительство болон Советскэ Союзай КП-гэй ЦК мандаха болтогой! **(Үни удаан альга ташалга).**

Нүхэд Н. С. Хрущев, К. Е. Ворошилов болон Иосип Броз Тито гар гараа хани ёһоор барилсана. Югославиин болон Советскэ Союзай гүрэнэй гимннүүд стадион дээрэ шэнээр ханхинана.

Митинг дүүрээ.

Стадионой талмай дээрэ «Ура!» хашхаралдаанууд болоно.

Элдэб зүһэнэй гоё һайхан костюмуудые үмдэһэн зургаа мянган физкультурнигууд югославска болон советскэ 12 мянган багахан тугуудые толгой дээрээ үргэнэ.

Югославиин болон Советскэ Союзай арадуудай хэтэ мүнхэ, эбдэршэгүй хани барисаанай хүндэлэлдэ хашхаралдаанууд болоно. Физкультурнигууд тугуудаараа тон ехэ улаан үзэгүүдээр иимэ үгэ хэжэ харуулна:

«ФНРЮ»

Шэнэ жагсаал боложо, тугуудаар иимэ үзэгүүд хэгдэн харуулагдана:

«СССР»

Удаань иимэ үгэнүүд харуулагдана:

«ХЭТЭ МҮНХЭДӨӨ ХАМТА»

Дахяад «Ура!» хашхаралдаан болоно.

Маршын хүгжэм доро физкультурнигууд колоннонууд болон жагсаад, стадион дээрэһээ гаража ошоно.

Спортивна һайндэр эхилнэ. Хүнгэн атледүүд гаража ерэнэ. Спортсменүүд 100 метртэ гоё һайханаар гүйлдэнэ.

Удаань «Локомотив» ба «Торпедо» гэжэ спортивна общестнонуудай московско команданууд гаража ерээ. Футболоор Советскэ Союзай түрүү һуури ээлхын түлөө матч захална.

Югославска айлшад, Коммунистическэ партиин болон Советскэ Правительствын хүтэлбэрилэгшэд спортивна наадые һонирхон хараа.

Югославска болон Советскэ арадуудай хани барисаанда зорюулагдан, «Динамо» гэжэ центральна стадион дээрэ спортивна һайндэр үдэшэ орой болотор үргэлжэлөө.

(ТАСС).

СССР-эй ба ФНРЮ-гэй Правительственнэ делегацинуудай хоорондохи хэлсээн

Советскэ Союзай ба Югославиин Арадай Федеративна Республикын Правительственнэ делегацинуудай хоорондохи хэлсээн июниин 20-до, Кремль соо үглөөнэй 11 часта үргэлжэлөө.

Югославиин Арадай Федеративна Республикын Президент Иосип Броз Титотэй, Союзна Гүйсэдхэхэ вечын Түрүүлэгшын орлогшо Э. Кардельтэй, гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ Гүрэнэй секретарь К. Поповичтой, Союзна Гүйсэдхэхэ вечын гэшүүн М. Тодоровичтой, Хорватиин Арадай Республикын Гүйсэдхэхэ вечын Түрүүлэгшэ Я. Блажевичтэй СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинай, СССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущевой, СССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловой, СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо А. И. Микоянай болон СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи Орлогшо В. М. Молотовой түгэсхэлэй хөөрэлдөөн болоо.

Хөөрэлдөөндэ советскэ талаһаа В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Н. П. Фирюбин, Л. Ф. Ильичев, К. Д. Левычкин байлсаа. Югославска талаһаа В. Мичунович, Й. Вильфан, А. Вратуша байлсаа.

Хани барисаанай ба үнэн зүрхэнэй, сэхэ руунь хөөрэлдэжэ һаналаа ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хэлсээнэй үедэ советско-югославска хэлсээнүүдэй дүнгүүд тухай документнүүдые зүбшэн хэлсэгдээ. Хэблэлдэ толилогдохо дурсагдаһан документнүүдтэ гар табилга мүнөөдэр Кремль соо болохо байна.

СССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловта Египедэй Республикын Президент Гамаль Абдель Насерэй эльгээһэн хандалга

Советскэ Социалистическэ Республиканүүдай Союзай Верховно Совэдэй Президиумэй Дээдэ Тушаалта түрүүлэгшэдэ

МОСКВА

Та, Дээдэ тушаалтын үнэн сэдьхэлһээ эльгээһэн телеграммые ехэ баяртайгаар, гүнзэгы хүндэлэлтэйгөөр абааб. Һайндэртэй—бэеэ даанхай байдалтай болоһон Үдэртэй дашарамдуулан Танай мэдүүлһэн һайн һайхан хүсэл ба үнэн сэдьхэлэй амаршалга минии сэдьхэлые ехээр баясуулһан, бүхы египтянинуудта халуунаар һайшаагдаһан байна.

Танда, мүн тэрэшэлэн Советскэ Союзай арадуудта тон халуун баясхалан хүргөөд, золтой жаргалтай байхые хүсэнэб.

Гамаль Абдель Насер

Республикын Ордон,

Каир.

СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинда, КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевто Бирманскэ Союзай Премьер-министр У Ба Све гэгшын эльгээһэн хандалга

Премьер-министрын тушаалые ээлһэнтэймни дашарамдуулан эльгээһэн амаршалгынтнай, һайн һайхан хүсэлэйтнай түлөө Таанарта баясхалан хүргэнэб. Минии хүтэлбэрилжэ байһан правительство хадаа намһаа урда тээ ажаллажа байһан элитэ ехэ хүнэй эхилһэн, манай хоёр ороной хоорондо хани ёһоной харилсаа ба холбоо барисаа хүгжөөхэ политикые үргэлжэлүүлхэ байна. Тиигэхэ зуураа, бидэнэр манай арадуудай интересүүдһээ гадна, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай хэрэгтэ бэе бэеэ ойлголсолгодо туһалхабди гэжэ би этигэнэб.

Рангун, 1956 оной июниин 18.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущевто, СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. А. Булганинда Бирмын Арадай Сүлөөрэлгын Антифашистска Лигиин Президент У Нугай эльгээһэн хандалга

Премьер-министрын тушаалһаа минии гараһантай дашарамдуулан посол Шибориноор дамжуулан эльгээһэн сэдьхэл хүдэлгэмэ хандалгынтнай түлөө Таанарта түйлай ехэ баясхалан хүргэнэб. Эб найрамдалай аюулгүй байдалай ба дэлхэйн бүхы арадуудай бэе бэеэ ойлголсолгын хэрэг минии сэдьхэлдэ тон ойрын байдаг, хододоо тиимэ ойро байха байна. Арадай сүлөөрэлгын Антифашистска лигиин президент байһан туладаа би энэ зорилгые түйлахын тулада эсэшэгүйгөөр ажаллахаб. Шэнэ премьер-министр энэ хэрэгтэ намһаа дутуугүй үнэн сэхэ гэжэ би этигэнэб.

Үнэн сэдьхэлһээ амаршалаад, һайн һайханиие хүсэнэб.

Рангун, 1956 оной июниин 18.

АЛТАЙСКА ХИЗААР. Павловска районда, нарһан ой соо, ехэ үһан сооромэй эрьедэ колхозууд хоорондын амаралтын байшан баригдажа байна. Тэрэниие барилгада 18 колхоз хабаадана. Амаралтын байшан 50 һууритай байха юм. Тэрэнэй территори дээрэ байрын байшан, столово, клуб болон хамһабариин байшангууд баригдажа байна. Барилгын хүдэлмэри Агууехэ Октябриин 39 жэлэй ой хүрэтэр дүүргэгдэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозууд хоорондын амаралтын байшан баригдажа байна.

ТАСС-эй фотохронико

Партиин уряагаар

Манай түрэл партиин хараалһан бүхы хэмжээ-ябуулгануудые манай ороной комсомолецууд болон залуушуул хододоо халуунаар дэмжэн, эгээн харюусалгатай бэрхэшээлтэй участогуудта ошожо, Эхэ ороной үмэнэхи өөһэдынгөө уялгануудые нэрэтэй солотойгоор дүүргэдэг байна.

Комсомолецууд болон советскэ бүхы залуушуулда КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй хандаһан Хандалгые ороноймнай согтой, зоригтой комсомолецууд. залуушуул угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа. Тиигээд зургаадахи табанжэлэй барилгануудта оло олоороо гаражал, гаражал байна.

Ленинскэ комсомолой түрүүшын эльгээмэлнүүд — 78 комсомолецууд болон залуушуулые манай республика июниин 20-до халуунаар угтаба. Сибириин үргэн ехэ дайдын барагдашагүй баялигуудые ашаглалсахын. шэнэ шэнэ барилгануудые бодхолсохын тула Смоленскэ областьһоо тэдэнэр эндэ зорижо ерээ. ВЛКСМ-эй Смоленскэ обкомой секретарь нүхэр Моисеенко эдэ бушуу солбон залуушуулые үдэшэжэ ерэлсээ.

Лозунг, тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн Улан-Удэ станцида партийна, комсомольско организацинуудай, Железнодорожно районой ажалшадай түлөөлэгшэд залуу ханинараа угтахын тулада олоороо суглараад, хойто зүг тээшэ харан, харан байба.

Үдэрэй 2 час. Залуу патриодуудай һуужа ябаһан поезд станцида аалиханаар ерэжэ зогсоно. Хүгжэмэй ирагуу һайхан аялга дуулдана. Бажагар сула бэетэй, согтой хүхюутэй хүбүүд, басагадай вагонһоо гаража ерэхэдэ пионернүүд баглаа сэсэгүүдые тэдэндэ барюулжа, аха нүхэдөө үнэн сэдьхэлһээ хүндэлөө.

Тиигээд вокзалай дэргэдэхи талмай дээрэ митинг болоо.

ВЛКСМ-эй горкомой секретарь нүхэр Хадаханэ митингые нээгээд, тэдэнэй һайн ябажа ерэһэндэнь баясажа байһанаа мэдүүлээ, саашанхи ажал хүдэлмэридөө амжалта түйлахыень хүсөө.

Удаань комсомолец нүхэр Решетовто үгэ үгтөө.

— Парти, правительствын уряагаар манай нютагта ерэһэн таанадые омогтойгоор амаршалнабди. Таанадай хүдэлмэридэ тохёолдожо магад бэрхэшээлнүүдые дабажа, амжалтатайгаар ажаллаха байһандатнай бидэнэр этигэнэбди. Бидэнэр хамтадаа эбтэй эетэй нэгэн бүлэ дотор абьяас хэшээлтэйгээр ажаллажа, урдаа табигдаһан ехэ зорилгонуудые дүүргэжэ сохом шадаха байнабди, — гэжэ нүхэр Решетов хэлээ.

Тиитээд, комсомолой обкомой секретарь нүхэр Ячменева тэдэнэй һайн ябажа ерэһэндэнь баясаад, хани ёһоор амаршалаа, хэшээлтэй һайнаар ажаллахыень, мүн өөһэдынгөө хүдэлхэ коллективэй уранһайханай самодеятельностьда, физкультурна хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень залуу патриодуудые уряалаа.

Партиин Улан-Удын горкомой, Железнодорожно райкомой зүгһөө тус райкомой секретарь нүхэр Курдюков районоо ажаллахаяа ерэһэн залуушуулые амаршалаад, амжалта түйлахыень тэдэндэ хүсөө.

Эндэ ажаллахаяа ерэһэн залуушуулай зүгһөө нүхэд Васюкова, Барченко хоёр харюугай үгэ хэлээ. Хани халуунаар угтаһанайнь түлөө суглараагшадта баясхалан хүргөөд, таанадай этигэл найдабариие ажал дээрэ харюулхабди гэжэ хэлээ.

Митингын түгэсхэлдэ ВЛКСМ-эй Смоленскэ обкомой секретарь нүхэр Моисеенко үгэ хэлэжэ, угталгын түлөө баясхалан хүргөөд, энэ үдэрһөө эхилэн хоорондоо нягта холбоотой болое гэжэ хэлээ.

Митингын һүүлээр залуушуул өөһэдынгөө ажаллаха предприятинуудта машинануудта һуугаад ошоо. Тэдэндэ тусгаар хамтын байра түхеэрэгдэнхэй.

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Газар уһалха арга боломжоёо хэрэглэнэгүй“

Кяхтын аймагай Ленинэй, Маленковой ба Калининай нэрэмжэтэ колхозуудай сабшалан Киран, Ботый гэжэ горхонуудай уһаар хүсэд уһалагданагүй. Сабшалангаа һайнаар хэрэглэжэ, тэндээ наг шэбхэ гаргажа, һөөг бургааһанһаань сэбэрлэхэ, уһалхаар газарыень уһалжа байгаа һаа, нилээд ехэ үбһэ тэжээл бэлдэжэ боломоор байгаа. Теэд эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд арга боломжонуудаа хэрэглэжэ шаданагүй гэһэн статья дээрэ дурсагдаһан гаршагтайгаар манай газетэдэ толилогдоһон байгаа.

Статья соо хэлэгдэһэн баримтанууд булта зүб байба гэжэ манай редакцида КПСС-эй Кяхтын айкомой Кяхтын МТС-эй зонодохи секретарь нүхэр Ермолаев мэдээсэбэ. Тус статья колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, МТС-эй мэргэжэлтэд ба механизаторнуудай дунда зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэдэ дутагдалнуудые усадхаха талаар зохихо хэмжээнүүд абтаба.

Мүнөө уһалуурнин канавые заһабарилхын тула МТС нэгэ экскаватор гаргаа. Мүн насосууд түхэреэн сүүдхэ соо хүдэлхөөр болонхой. Колхозууд сабшалан уһалалгада олон хүнүүдые гаргаба. Тэдэниие МТС-эй механик хүтэлбэрилхэ юм. Энээнтэй хамта мүн уһалагладаг сабшалан дээрэ наг шэбхэ зөөгдэжэ байна.

Мүнөө гурбан зуугаад гектар сабшалан уһалагдаа.

„Юун һаалта хэнэб“

Иимэ гаршагтайгаар манай газетын майн 19-нэй номерто толилогдоһон статья соо Курумканай аймагай колхозууд ниитынгээ адуу малай тоо толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгые ехэ нобшо тулюураар эрхилнэ гэжэ заагдаһан байгаа.

Эндэхи колхозуудта гахай шахалга ехэ муугаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ хэлэгдэһэн юм.

Манай редакцида КПСС-эй Курумканай айкомой Баргажанай МТС-эй зонодохи секретарь нүхэр Юмсуновай мэдээсэһэнэй ёһоор, тус статья соо заагдаһан дутагдалнууд зүб байгаа.

Мүнөө КПСС-эй айком ба аймагай Совэдэй гүйсэдком хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар зохихо хэмжээ абажа байна.

Олон колхознигуудай хабаадалгатайгаар хүдөө ажахын мэргэжэлтэд аймагайнгаа эрхэ байдалда хүдөө ажахын культурые тарижа ургуулха агротехникэ зохёоһон байна. Мүн кукуруза тарилга нилээдгүй ехээр үргэдхэгдөө, малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар зохихо хэмжээн абтаа.

Зунай бэлшээриин үедэ һаалишадаар, мал адуулагшадаар шадамар бэрхэ хүнүүд табигдаа. Малай байра, бусад барилганууд олоор баригдажа эхилээ.

Колхозуудай сабшалангай газарые һайжаруулха ба үргэдхэхэ тусхай бригада Баргажанай МТС-гэ эмхидхэгдэнхэй. Мүнөө Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо «С—80» гэжэ трактор сабшалангай газарые һөөг бургааһанһаань сэбэрлэжэ байна.

Египедэй арад национальна һайндэрөө баяртайгаар тэмдэглэнэ

КАИР, июниин 19. (ТАСС). Египедэй арад национальна һайндэрөө —бэеэ даанхай байдалтай болоһон ба республика тогтооһон үдэрөө баяр баясхалантайгаар тэмдэглэнэ. Үсэгэлдэр Суэцкэ каналай оршомдо ехэ найр болобо. Мүнөө Суэцкэ канал английска эзэмдэлгын сэрэгүүдһээ сүм сүлөөрэгдэнхэй. Порт-Саидта Египедэй тугые үргэхэ үедэ премьер-министр Гамаль Абдель Насер түрүүтэй правительствын ба хүтэлбэрилхы революционно соведэй гэшүүд ерэжэ байлсаба.

Национальна гимнын ирагуу хүгжэм дуулдана. Гамаль Абдель Насер египетскэ тугые таалаад, тэрэнэ далайн-сэрэгэй клубай гэр дээрэхи тугай эшэдэ уяна. Тиихэ үедэнь тэндэ суглараһан зон «Эрхэ сүлөө мандаха болтогой!», «Бэеэ даанхай байдал мандаха болтогой!» гэжэ бахархан хашхаралдана. Египедэй газарые орхиһон английска һүүлшын отряд тэрэ гэр сооһоо гаража арилаа бэлэй.

Сутларагшадта хандан Гамаль Абдель Насер иигэжэ хэлэнэ: «Энэ саг тухай бидэ хододоо һанажа ябадаг байгаабди. Египедэй газар дээрэ имагтал египетскэ туг намилзаха үдэр ерэхэ гэжэ найдадаг байгаабди. Энээниие бидэнэй эсэгэнэр, үбгэ эсэгэнэр үзэбэгүй. Бэеэ сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй хэрэгтэ ами наһаяа үгэһэн аханар дүүнэрнай энээниие үзэбэгүй. Энээнһээ хойшо манай орон дээгүүр, манай газар дайда дээгүүр ондоо ямаршье туг хэзээдэшье хиидэжэ байхагүйл».

Египедэй правительствын хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад Порт-Саидһаа Исмаили ошобо. Тэндэ һаяхан болотор английска эзэмдэлгын сэрэгүүдэй штаб байһан юм. Исмаилида сэрэгэй ехэ парад болобо. Хожомынь олон мянган хүнэй хабаадалсаһан митинг болоо. Тэрэ митинг дээрэ премьер-министр Гамаль Абдель Насер үгэ хэлэбэ. Туйлагдаһан эрхэ сүлөөгөө хамтаараа хамгаалхын тулада улам нягтаар жэг сахыень арад зониие тэрэ уряалба.

Энергетикын талаар Бүхэдэлхэйн конференци боложе эхилбэ

ВЕНА, июниин 19. (ТАСС). Энергетикын талаар Бүхэдэлхэйн табадахи конференци үсэгэлдэр Венэдэ боложе эхилбэ.

«Тус тус оронуудай энергетическэ промышленностиин хүгжэлтэ» гэһэн темээр австрийска инженер Леопольд Бауэр конференци дээрэ юрэнхы элидхэл хэбэ. Жэшээнь, 1954 ондо дэлхэй дээрэ 1.345 миллион шахуу киловатт-час электроэнерги, тодорхойлон хэлэбэл, 1950 онойхиһоо хахадынь шахуу ехэ электроэнерги хэрэглэгдэһэн байгаа гэжэ элидхэл соогоо Леопольд Бауэр хэлээ. Тиимэ болохолоороо, арбан жэл соо дэлхэй дээрэ электроэнерги хоёр дахин ехээр хэрэглэгдэдэг болоһон байна. Хэдэ хэдэн оронууд, түрүүшын ээлжээндэ СССР, США ба Англи олон миллион киловатт-час үгэхэ атомна электростанцинуудые байгуулна гэжэ Бауэр тэмдэглээ.

Советскэ энергетигүүдэй хэһэн элидхэлнүүд конференцидэ хабаадагшадые ехэ һонирхуулаа. 1950—1955 онуудай туршада СССР дотор электроэнергетикын ба гидробарилгын хүгжэһэн тухайда, мүн тэрэшэлэн 1961 он болотор советскэ энергетикын хүгжэхэ арга боломжонууд тухайда өөһэдынгөө элидхэлнүүд соо СССР-эй Госэкономкомиссиин түрүүлэгшын орлогшо И. А. Кулев, «Гидроэнергопроект» институдай главна инженерэй орлогшо И. А. Терман гэгшэд хөөрэжэ үгөө.

СССР дотор электроэнерги үйлэдбэрилгэ бусад бүхы оронуудайхида орходоо хоёр дахин түргэнөөр ехэ болоно гэжэ советскэ мэргэжэлтэдэй элидхэлнүүдһээ харагдана. Эгээл ойрын жэлнүүдтэ Ангара ба Енисей дээрэ байгуулагдаха угаа томо электростанцинууд жэл бүри 200 миллиард киловатт-час үгэхэ юм. 1960 он болотор Советскэ Союз дотор 2-һоо 2,5 миллион киловатт хүрэтэр ниитэ хүсэтэй хэдэ хэдэн атомна электростанцинууд баригдаха юм.

Хитадай энергетигүүдэй хэһэн элидхэлнүүдые конференци дээрэ ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Тэдэ энергетигүүд эсэгэ оронойнгоо энергетическэ промышленностиие байгуулха талаар Хитадай Арадай Республикын табиһан асари ехэ түсэбүүд тухай хэлээ.

Ги Молле этигэмжэ шухай асуудал табиба

ПАРИЖ, июниин 19. (ТАСС). «Үтэлһэн хүнүүдтэ туһалха национальна мүнгэн сан» байгуулха тухай хуулиин проект мүнөөдэр Франциин национальна суглаанда зүбшэн хэлсэгдээ. Хуулиин энэ проект Республикын соведтэ хоёр дахин хубилалтада ороһонойнгоо һүүлээр гурбадахяа уншагдаад зүбшэн хэлсэгдэжэ байна.

Правительствые толгойлогшо Ги Молле нэгэдэхи ба зургаадахи статьянуудаар, мүн тэрэшэлэн хуулиин бүхы проектээр этигэмжэ үзүүлхэ тухай асуудал табиба. Июниин 21-дэ голосовани болохо.

Кипрээхи байдал тушаа

ЛОНДОН, июниин 19. (ТАСС). Өөһэдынгөө байдалые өөһэдөө тодорхойлхо эрхын түлөө Кипр аралай хүн зоной хэдэг тэмсэлтэй холбоотой олон тоото тулалдаанууд Кипр дээрэ дахин болобо гэжэ английска хэблэл мэдээсэнэ.

Ларнакын ба Лимасолой хоорондохи харгы дээрэ танигдаагүй киприодууд английска харуулай машинада добтолго хээд, тэрээн руу бомбо шэдэбэ гэжэ Рейтер агентство мэдээсэнэ. Тус агентствын мэдүүлһэнэй ёһоор, энэнь «һүүлэй 14 һара соо тэһэрһэн мянгадахи бомбо болоно».

Үсэгэлдэр хоёр залуу киприодууд Н. Кутсофтас, А. Панаидес гэгшэд английска капрал руу буудаба гэжэ гэмнэгдээд толгойн саазада орохоор сүүдлэгдэбэ гэжэ Никозиһоо (Кипрын гол городһоо) мүн тэрэ агентствын корреспондент мэдээсэбэ. Сүүдлүүлэгшэ гурбадахи хүниинь —18 наһатай П. Хиропуллис гэгшэ түрмэдэ бүхы наһан соогоо һуухаар сүүдлэгдээ. Эдэ гурбан залуушуулай нэгэниинше зэмээ мэдэрээгүй. Шиидхэбэри соносхоходонь нютагай зон ехэ зэбүүрхэбэ гэжэ хэблэлнүүд мэдээсэнэ. «Англичанууд, Кипрһээ тонилогты!» гэжэ хүнүүд хашхаралдаба. Сүүдлүүлһэн залуу хүбүүд полицейскэ машина дээрэ һуулгаад абаашажа ябахадань Грециин национальна дуунуудые дуулаа.

Норвегидэ шэнэ парти байгуулагдаба

ОСЛО, июниин 18. (ТАСС). Үсэгэлдэр Ослодо суглаан боложо, тэрээн дээрэ Норвежскэ социал-демократическа парти гэжэ нэрэтэйгээр Норвегиин шэнэ политическэ парти байгуулагдаа. Хүдэлмэришэнэй партиин гэшүүн байһан Харалд Квалум тус партиин правлениин түрүүлэгшээр һунгагдаа.

Суглаан дээрэ устав болон политическэ программа баталагдан абаа. Тус парти атлантическа пактһаа Норвегиин гарахые, сэрэгэй бюджет горьтойгоор хороохые болон арад ниитын ажабайдал һайжаруулхые эринэ гэжэ программа соонь хэлэгдэнэ.

Афганистанда газар хүдэлһэнэй хойшолонгууд

КАБУЛ, июниин 17. (ТАСС). Кабульска радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, Камерд мүрэнэй губи талада һаяхан газар хүдэлһэнэй эсэстэ олонхи һуурин газарнууд һандаргагдаа. Хада ууланууд хэмхэрэн унаа, зөөри зөөшын хохидол болоо. Улад зоной гарза бии.

Нэгэ хадын хэмхэрэн унаһанай эсэстэ Камерд мүрэн хаагдаад, ехэ нуур болоо. Тэрэ нуур соо хаагдаһан уһан эрьеһээ халижа гараад, хэдэн һуурин газарнуудые гэмтээгээ, поли дээрэ уһа халяагаа. 112 хүн үхэһэн ба 90 хүн шархатаа.

Сайган гэжэ гол газарта харгынууд бүхыдөө шахуу һандаргагдаа. Абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, тус губи газарта хэдэн һуурин газарнууд сүм һандаргагдаа, боолтонууд болон каналнууд эбдэрээ. Тарялан үгы хэгдээ, 160 хүн үхэжэ, 100 шахуу хүн шархатаа.

Һүүлэй мэдээнүүдэй ёһоор, Камердын болон Сайганай губи таладаншье, тэдэнэй хүршэ районуудташье газар дорохи хүсэтэ доһолгоон боложо үргэлжэлһөөр.

Советскэ Армиин ансамбль Англи ошобо

Советскэ Армиин А. В. Александровай нэрэмжэтэ дуунай ба хатарай Улаан тугта ансамбль июниин 18-да Москваһаа Лондон гараба. Уранһайханайнь талаар энэ ансамблиие РСФСР-эй арадай артист В. А. Александров хүтэлбэрилнэ. Ансамбльда 160 хүн хабаадалсана.

Энэ ансамбль Англида хоёр һара байха юм.

Ансамблиин түрүүшынь концерт Лондоной концертнэ эрхим залнуудай нэгэндэ—«Эмпресс-Холлдо» болохо байна.

Турциин гадаадын хэрэгүүдэй министр тушаалһаа бууба

АНКАРА, июниин 20. (ТАСС). Үсэгэлдэр Турциин гадаадын хэрэгүүдэй министр Фуат Кепрюлю тушаалһаа бууба.

Алжирта восстани хэһэн хүнүүд саазалагдаба

ПАРИЖ, июниин 19. (ТАСС). Алжиртахи французска засагаархид восстанида хабаадалсаһан хоёр хүнүүдые: Ферради Абделькадер Бен Мусса ба Захана Бен Мохаммед гэгшэдые мүнөөдэр саазалан алаба.

Английска атомна зэбсэгэй туршалга болобо

ЛОНДОН, июниин 19. (ТАСС). «Англичанууд Монте-Белло аралнуудай дэргэдэ (Австралиин баруун эрье шадар) атомна бомбо тэһэлжэ, дахин туршалга хэбэ» гэжэ лондонско радио мэдээсэбэ.

Израильда эльгээгдэхын тулада бүтээгдэһэн английска эсминецүүд

НЬЮ-ЙОРК, июниин 20. (ТАСС). Англиһаа Израилиин худалдажа абаһан хоёр эсминец энэ неделидэ Хайфада ерэхээр хүлеэгдэнэ гэжэ Ассошиэйтэд пресс агентствын корреспондент Иерусалимһаа (Израилиин секторһээ) мэдээсэбэ.

Цейлондо үер болобо

НЬЮ-ЙОРК, июниин 20. (ТАСС). Цейлоной урда хубида уһа ехэтэй аадар бороо орожо, ехэ үер болобо гэжэ Ассошиэйтед пресс агентствын корреспондент мэдээсэнэ. 5 мянга тухай гэрнүүд уһанда ороод байна. Түмэр замай харилсаан таһалдагданхай.

США-гэй хүн зоной тоо

НЬЮ-ЙОРК, июниин 20. (ТАСС). Холбоото Штадуудай хүн зоной тоо майн нэгэндэ 167.649 мянга байгаа гэжэ США-гэй тоо бүридхэгшэ бюро мэдээсээ.

Модошодой шэнэ тосхон

Байгал шадарай байгаалиин баялигые тоолохо болоо һаа барагдашагүй. Тэдээнэй нэгэниинь—хангай баян ой тайга болоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республика дотор модо бэлэдхэлэй ажаүйлэдбэри улам хүгжэжэ, шэнэ табанжэлэй асари ехэ барилгануудта эрхим шанартай барилгын модо элбэг ехээр үгэдэг болоо. Мүнөө Баргажанай, Хориин, Заиграйн ба бусад аймагуудай ой тайгаар хэдэн мянгаад ажалшад модо бэлэдхэлгэ дээрэ эршэмтэйгээр ажаллажа байна. Тиин урдань бүтүү ой тайгын шууяжа шаяжа байһан газарта хүдэлмэришэдэй шэнэ шэнэ тосхонууд тэбхын бодоно.

Ажалшадай ажабайдалые улам һайжаруулха гэһэн зорилгын мүнөө табигдаад байхада леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдөө һайн байра байдалаар хангаха хэрэгтэ ехэхэн анхарал хандуулна. Курбын леспромхозой Тээгдэ, Ойбонто, Хасууртай гэжэ пунктнуудтахи хүдэлмэришэдэй тосхонууд жэл ерэхэ тудам болбосон түхэлтэй боложо байна. Тэндэ шэнэ гэрнүүд һубарин бодожо, үргэн үйлсэнүүд бии болоо.

Модошодой тосхондо һургуули, клуб, столово, хамтын байра, медицинскэ пункт гэхэ мэтэнүүд эмхидхэгдэнхэй. Ойбонтын модо бэлэдхэлэй пунктын хүдэлмэришэдэй тосхондо энэ жэлдэ хоёр байратай—1, дүрбэн байратай—4 гэр, бусадшье барилганууд хэгдэхээр хараалагдаа һэн. Мүнөө тэндэ нүхэр Спиридоновой хүтэлбэри доро барилгын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдажа байна. Барилгашад Никитина, Казазаев, Сергей Моисеев, Григорий Поплевин, Николай Путусин ба бусад барилга хэхэдээ даалгабаряа холодоо 200 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Тэрэнэй ашаар бригада богонихон сагай хугасаа соо 2 байратай 3 гэр, дүрбэн байратай 1 гэр барижа дүүргээд байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Ойбонто тосхондо. 2. (Хүреэ соо бригадир Лука Спиридонов. 3. Барилгашад ажаллажа байна.

Е. Ринчинова.

Шэнэ гэрнүүд

Бүри һая болотор Зэдын аймагай Боргой тосхондо үйлэдбэриин типовой барилганууд, совхозой хүдэлмэришэдэй байрын һайн гэрнүүд тон үсөөн байгаа. Һүүлэй үедэ тосхон болбосон түхэлтэй боложо байна.

Энэ жэлэй эхинһээ хойшо хүдэлмэришэдэй 17 байрын гэр баригдажа, ашаглалгада оруулагдаба. Һаяхан 40 хүнэй байха хамтын байра баригдажа дүүрээ.

Мүн культурно-ажаһуудалай байрануудай хажуугаар үйлэдбэриин олон барилга хэгдэнэ. 110 толгой гахайн типовой байрын һуури табигдаа. Харанхы нютагта 600 толгой малай зуһай байра баригдажа байнхай. Һүнэй-товарна 3-дахи фермэ дээрэ 105 үнеэдэй байрын һуури шулуугаар табигдажа байна.

Мүнөө 32000 центнер ороoһо хадагалха складай барилга түргэнөөр хэгдэжэ байна.

А. Ткач.

УЛААН ТУГ НАМИЛЗАҺААР...

☆
ОЧЕРК
☆ ☆

Нэгэтэ үглөөгүүр «Коммунизм» колхозой правлениһээ гараад, үйлсөөр ябажа ябабабди. Жэгтэй һайхан үглөөгүүр байгаа бэлэй.

Дундуураа заһамал харгытай үйлсын хоёр хажуугаар һэльбэн заһагдаһан гэрнүүд, баригдажа байһан сельмаг, иишээшье тиишээшье утаһа татаатай столбнууд һубарина. Урдаа сагаахан кинобудкатай клубай оройдо тодхоогдонхой репродукторһаа хонгёо һайхан хүгжэм холуур зэдэлнэ...

Тээ хойшоо ябахада хадын хормойдо тёсоор хушаатай хоёр сарай, хэдэн амбаарнууд, таба-зуртаан автомашинанууд харагдана. Машинануудай дунда шэнэхэн «Победа» илгарна. Сарайн оройдо далбалзаһан улаан туг манай анхарал хандуулба. Энэ улаан туг колхозой ажалай эгээл шухала газарта намилзадаг заншалтай болонхой юм. Һалхан, Хаалай горхон гэжэ мойһото шугыда малшадай үдэрэй үнгэрэгэгдэхэдэ энэ туг тэндэ далбалзан байгаа һэн. Харин мүнөө хони хайшалалгын ээлжээтэ тон харюусалгатай ажал болоод байна.

Сарайда дүтэлхэдэ ашагүй шууяатай: хонид мааралдана, хүнүүд шанга шангаар дуугаралсана, юуншьеб даа таршаганана.

—Эндэ юун боложо байнаб?—гэжэ колхозой ОТФ-эйе даагша Манидари Гомбоевна Пурбуеваһаа һурабабди. Энэ урихан шарайтай, буржагархан үһэтэй, дунда зэргын бэетэй эхэнэр хэдэн жэлдэ колхозой ОТФ-эйе даажа байгаад һайн ажалаараа колхознигуудай дунда хүндэтэй болоһон байна. Колхознигууд тэрэниие энхэрэн «манай Манидари» гэжэ нэрлэдэг юм. Нёдондо зун оронойнгоо столица Москва ошожо, Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадалсаа һэн.

—Хони хайшалалган дээрэ ерэбэбди,—гэжэ тэрэ харюусаад, саашань иигэжэ үргэлжэлүүлбэ:—Колхознай 8800 гаран хонитой юм. Эды олон хонидые гар хайшаар хайшалха гээшэ хүндэ хүшэр хүдэлмэри байгаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ хонидоо электрын хүсөөр хайшалдаг болонхойбди. Тиихэһээ хойшо хүдэлмэриншье нилээдгүй хүнгэрөө, хайшалагдаһан нооһоной шанарыншье һайжараа, ажалаймнай бүтээсэшье хоёр дахин дээшэлүүлэгдээ.

Хонидой нооһоо хөөрэн сасуунь, бишыханааршье хожомдонгүй, богонихон болзорто һайн шанартайгаар хайшалжа абаха гээшэ хонишодой шухала зорилгонь мүн. Нёдондо жэлдэ колхоз гансал нооһоороо хахад миллионой олзо оруулаа һэн.

Мүнөө нооһо хайшалалган дээрэ «РСА-12» маркын хоёр агрегат хүдэлнэ. Эдээниие колхозой ГЭС электрын хүсөөр хүдэлгэдэг. Тиимэһээ ябажа байгаа 25 машинканууд дээрэ үшөө нэгэ хэдые нэмээхээр түхеэрэгдэжэ байна. Сарай доогуур набтархан модон столнууд жэрынхэй. Стол бүхэнэй дэргэдэ бишыхан электромоторнууд үлгөөтэй. Электромеханическаар хайшалдаг машинканууд парикмахерай машинкын түхэлтэй аад, тэрээнһээ нэгэ бага томошог.

Колхозой партийна болон комсомольско организацинуудай уряалаар нооһо хайшалалган дээрэ Кокориной, Оронгын һургуулинуудай һурагшад-комсомолецууд ажаллана. Тэдэнэр һуралсалаа амжалтатай дүүргэһэнэй һүүлээр түрэл колхоздоо туһалжа байна. Залуушуул ехэнхидээ түрүүшынхеэ нооһо хайшална. Наһажаал хүнүүд эндэ үсөөн юм. Хэдыхэн хүгшэд залуушуулда туһалалсан хонидойнь хүлые барилсажа, хүзүүнэйнь нооһые гар хайшаар хайшалхань харагдана.

—Юрэдөө электромеханическаар хайшалдаг болоһонһоо хойшо амараабди. Бидэнэр, хүгшэд урдандаа гар хайшаар тамаа үзэдэг бэлэйбди,—гэжэ тэдэнэр хөөрэлдэнэ.

Наран бүришье шангаар шарана. Цементнэ полтой сарай доро һэрюубтэр. Хайшалагшад хөөрэлдэхэшье тухагүй, доро дороо ажаллана. Монсогойлогдоһон нооһон бүри олон боложол, боложол байна. Сарайн баруун хойто буланда хайшалжа байһан басагад Дашинима Бальжиева, Дуся Бальжинимаева, Мария Добданова гэгшэд дуугай байнагүй.

Хушуундаа сагаантай хүрин хээр
Хухалжархин алдабал урагыем...
—гэжэ нариихан хоолойгоор арадай дуунай аялга дороһоо абан аргаахanаар татана. Дуунтай нүхэсэжэ ажаллахада ажалшье ябасатай, гарта хүсэ шадал нэмэһэндэл байдаг ха юм.

Хайшалагдаадүй бамбагар сагаан нооһотой хонид сарайн хажууда хашаан соо халуунда уухилан хэбтэнэ. Үндэр нарин бэетэй, түхэреэн сагаан шарайтай хүбүүн тэндэһээ хони хүтэлөөд асаржа, хүлнүүдыень уяад стол дээрэ хэбтүүлнэ. Хонин мэгдэнги нюдөө иишэ тиишэнь сошордуугаар эрьелдүүлэн, тэршэлээд үзэнэ. Теэд уяань таһархаар бэшэ хэбэртэй, уданшьегүй тэрэниие мэдэрһэндэл хүдэлхээ болижо номгорно. Хони асараашамнай эрхим хайшалагшадай нэгэн залуу хүбүүн Бүргэд Жимбуев гээшэ.

—Ажалдаа оролдосотой шударгы бэрхэ хүбүүн,—гэжэ энэ нүхэрые тугаар һаяхан Манидари Гомбоевна магтаа һэн. Теэд үнэхөөрөө тэрэнэй ажаллажа байхые харахада нүхэдтөө орходоо нэгэл ондоохон. Ехээр яаранашьегүй, гэбэшье, хүдэлсэнь наринаар тухайлагданхай. Тэрэнэй машинкань дүнгинөөд, хомхой шүдэнүүдээрээ хониной нооһо арһан хоорондуур гульдиршаба! Бүргэдэй саагуурхи басагадые харахадамнай нэгэл газартаа байһандал, юумэ хорооногүй. Харин Бүргэд басагадһаа ондоогоор, зүүн гараараа хониной арһа нооһыень татажа үзэн, һүүлһээнь хүзүүн хүрэтэрнь үргэлжөөр хайшалдаг байба. Бидэнэй һайхашаан хаража байхыемнай ажаглаад, Бүргэд иигэжэ хэлэбэ:

—Иигэжэ хайшалхада хороостойшье байдаг, хониной нооһон үргэлжэдөө хабтагай зандаа абтадаг юм.

— Теэд юундэ басагад ондоогоор хайшалнаб?

—Хониной арһые сүмэ хайшалнагүбди гэжэ тэдэнэр үлүүгээр айна ёһотой. Нэгэ талаараа айханшье зүбтэй, юундэб гэхэдэ, шархатуулһан хонин халуунда ядадаг, зундаа таргалжа үгэдэггүй ха юм. Нүгөө талаараа үлүү болгоомжотой хайшалхадаа олон хони хайшалжа үрдидэггүй. Байтараа һурана ааб даа —һаянай эхилээ ха юм.

6—7 минутын үнгэрөөд байхада Бүргэд хайшалагдаһан хониёо газарта буулгаба. Тэрэнь «үбэлэйнгөө хубсаһа» хаяжа, ехэл таашааһан янзатай, хайшаашье ошохоёо ойлгожо ядаһан юумэндэл, толгойгоо хэдэ дахин һэжэрээд абана.

«Сезон соогоо 355 хони, үдэртөө 32 хони хайшалхаб, Дашиев Володиие мүрысөөндэ уринаб» гэһэн тэбхэрхэн саарһа Бүргэдэй хажууда харахадаа бидэнэр тэрээндэ дахин хандабабди.

—Мүнөө хэды хони хайшалаабта?

—Үсэгэлдэр 61 хони хайшалааб. Түрүүшын үдэр оройдоо 20-иие хайшалаа һэм.

Танһаа үлүүгээр хайшалһан хүн бии гү?

—Үгы. Эрхимэй хүн дүшөөд гаран хонитой.

Дашиев Володя мүн лэ Бүргэдые булихал хүсэлэнтэй. Теэд, булижашье болохонь магадгүй. Харин нүхэрынь туйлаһан амжалтаяа үшөөл дээшэлүүлхэ бэзэ гэжэ һанагдана. Будаева Даба, Намдаков Коля ба бусад мүн лэ эршэмтэй хүдэлжэ байна. Хайшалагшадай дунда мүрысөөн түлэг дундаа.

Үдын забһар ойротоо гэһэн дохёо хоёр часай урда дуулдаба. Залуушуул бэе бэеэ ахилсан «Володя би шинии хойноһоо нооһоо тушаахаб», «Би Марусиин хойноһоо» гэлдэжэ шууялдана. Тэдэнэр сарайн тээ баруун тээ дэлгээтэй брезент дээрэ нооһоо ами амяарайнь табина.

Нооһоо шэгнүүр дээрэ табижа байһан Бүргэдэй хажууда нюдэндөө шэл хэжэрхиһэн, дансатай учетчик Чимитцырен Галданов һуугаад, нооһоной шэгнүүр, шанарые тэмдэглэнэ.

—Энэ Бүргэдэй хайшалаашые харгты, нооһониинь үбшэгдэнхэй арһан шэнги ха юм. Иигэжэл хайшалагты,—гээд, бутархайшаа нооһо тушаажа байһан басаганда Манидари Гомбоевна шангарна.— Бутархай нооһоной шанар доогуур байдаг юм. Түрүүшынхеэ хайшалһан хадашни мүнөөдэр хүлисэнэб.

Шэгнэгдэһэн нооһон эржэгэр решеткотой стол дээрэ хаягдажа, классировщик Нимацыренов Дашын мэдэлдэ ороно. Нооһые һэгсэржэ, дэлгээжэ байгаад, наринаар шэнжэлһэнэй һүүлээр «нарин», «нарибтар», «шэрүүбтэр» гэжэ байжа тэрэ учетчигтоо мэдээсэнэ.

—Ёһотойл бостон энээгээр нэхэгдэхэ. Газааһаань харахада нооһоной үнгэшье ондоохон,—гэжэ Нимацыренов бамбагар сагаан нарин нооһо барьяад хэлэнэ.

—Энэ нооһониинь утахан харгы замда ябаһанай һүүлээр бостон костюм боложо, һөөргөө шинии мүртэ үмдэгдэхэнь бэшэ аа гү,—гэсэгээн нүхэрынь энеэнэ.

Жэл ошохо бүри колхозой хонидой үүлтэр һайжаржа, шэрүүн, шэрүүбтэр нооһотой хонид үсөөржэ, ехэнхидээ нарин ба нарибтар нооһотойнууд болоо.

Шэгнэгдэһэн, шалгагдаһан нооһон томо томо мэшээгүүд руу сорт сортоороо хэгдэжэ, сарай доро сомогдоно. Эндэһээ обогор тээбэритэй машинанууд гүрэндэ нооһо тушааха хаяа ошоно.

Зариманай нооһоо тушаажа байхада, хаанаһаашьеб даа, бүмбэгэ гараад, хүбүүд, басагадай гар дээгүүр эсэшэ сусашагүй һүрэнэ.

Амбаарай үүдэндэ эдеэлжэ һууһан хоёр хүгшэдэй нэгэнь һаадагшад тээшэ заажа, энеэбхилэн хэлэнэ.

—Харагты даа, эдэнэй эсэхыешье мэдэхэгүй гүйлдэжэ, дэбхэрэлдэжэ байхыень.

—Залуу гээшэмнай иимэл һэн ха юм даа,—гээд нүгөөдэнь һанаа алдан дуугай болошоно.

Дээгүүрээ шара тоһоор билтарһан шүлэн табагууд соо хэглээд, хурса үнэрөөрөө хамар гэжэгындэнэ... Шангаханаар ажаллаад, хайшалагшадай эдеэлхэншье дорюун, халбаганууд гээшэ заблагүй аман тээшэ һубаринад.

...Үдэшэлэн киногой захалхын урда тээ клубай дэргэдэ харахадамнай үнөөхи басагад, хүбүүднай үнөөхил бүмбэгээ сеткэ дээгүүр намнажа байгаа һэн. Залуу наһан гээшэмнай иимэл даа. Эдэнэр үглөө эртээр бодоод, баһал ажалдаа ошохо бшуу.

Хайшалалгын сарай дээрэ улаан туг намилзаһаар...

АЛЕКСЕЙ БАДАЕВ.

Иволга.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности —34-05, местной информации в писем —24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00794. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 3307.